

ZSIDÓ ÉLET

FELEKZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKENÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 1-363-61ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Éles ellenzéki felszólalások a Pesti Izr. Hitközség közgyűlésén

A budai választójog és választási eljárás bevezetését követelték — A pesti választójog alkalmazása esetén egyetlen fuzió sem kapott volna mandátumot Budán — Dr. Friedmann Ignác szenzációs beszéde a „Zsidó Élet” költségvetési kritikájáról

Vasárnap, június 20.-án tartotta évi *rendes közgyűlést a Pesti Izr. Hitközség* képviselőtestülete Stern Samu elnök elnökletével. Alább számolunk be *alkalmi tudósítónk* jelentése alapján a közgyűlés lefolyásáról. Azért *alkalmi tudósítónk* jelentése alapján, mert munkatársainkat már huzamosabb idő óta nem bocsájtják be a hitközség közgyűléseire. Nyilván azért, hogy esetleges kellemetlen részletek ne kerüljenek nyilvánosságra.

Stern Samu elnök megnyitotta a közgyűlést és meleg szavakkal emlegetett meg *dr. Fischer Gyula* főrabbi papi működésének felszázados évfordulójáról, majd a magyar zsidóság helyzetével és a hitközség munkásságával foglalkozott.

Dr. Friedmann Ignác belekapcsolódva az elnök felszólalásába mindjárt alkalmat adott a hitközség vezetőségének, hogy a jubiléus főrabbi iránt érzett elismerésének *tettekben is kifejezést* adjon, amennyiben azt indítványozta, hogy egy régi sérelmet jóváteendő *tüntesse ki dr. Fischer Gyulát is a „vezető főrabbi” címmel.*

Ezután áttértek a zárszámadás tárgyalására, melyhez a többi között *dr. Kahán Nissan* szólt hozzá, aki azt kifogásolta, hogy a *zárszámadást nem lehet komoly kritika tárgyává tenni*, miután abban csak szaldók szerepelnek minden részletezés nélkül.

Dr. Vázsonyi János az arányos és titkos választójog mellett tört

lándzsát konciliáns, de igen határozott hangú felszólalásában, majd *dr. Friedmann Ignác* fejtegette ki álláspontját a *titkos választójog kérdésében*, melyre vonatkozóan *Dr. Vázsonyi János*sal, *Dr. Klár Zoltánnal*, *Dr. Hamvai Sándorral* és *ifj. Dr. Miklós Gyulával* együtt indítványt nyújtott be. Ez az indítvány azt kívánja, hogy

a hitközségnek minden adófizető nagykorú tagja, a vele együtt élő, izraelita vallású, egyháziilag is törvényes élettársa választó és ha legalább két év óta adófizető tagja a hitközségnek, választható is legyen.

A hitközség és Szentegylet alkalmazottainál a községi adótól való mentességük *ne képezzen akadályt.*

A képviselőtestület választása az *arányos választási rendszer* szerint ejtessék meg.

Az indítvány szenzációs indoklásában *dr. Friedmann Ignác* rámutatott arra, hogy az új pesti választójognak a *jelenleg érvényben levő budai választójoghoz kell idomulnia*, mert az minden tekintetben modernebb és időszerűbb a pestinél. Az arányos képviselői rendszer előnyeire legekleatásbá bizonyíték a *budai hitközségi választás*, melyen az unifikációs párt kb. 40 százalék arányban került be a képviselőtestületbe, holott

ha a budai választást is a pesti választási szabályok szerint ejtették volna meg, egyetlen unifikációs sem került volna be

a képviselőtestületbe.

Az indítványhoz *dr. Gál Jenő* és *ifj. dr. Miklós Gyula* szóltak még hozzá, majd sor került a közgyűlés második szenzációjára, *dr. Friedmann Ignác* interpellációjára, melyet az előjárásához uttézeit és melynek alapját azok a megállapítások képezték, melyeket a *Zsidó Élet* legutóbbi számában *Hámos Gyula* tett „*A zárszámadás és mérleg titkai*” című cikkében.

— Van-e tudomása — kérdezte interpellációjában *dr. Friedmann Ignác* — az előjáráságnak, hogy a „*Zsidó Élet*” című hetilap 1937. június 5-iki számában „*A zárszámadás és mérleg titkai*” cím alatt a zárszámadást és mérleget erősen kritizáló cikk jelent meg, amely különösen a maceszüzem, a kasrusz és a gabella intézmény elszámolásait, továbbá a bérjövédelmet hajtó ingatlanokra vonatkozó elszámolást tette erős kritika tárgyává. Ha az előjáráságnak a cikk tartalmáról tudomása van,

mit szándékozik az ezen cikket megjelentető lap, illetőleg Hámos Gyula ellen tenni?

Kíván-e sajtótörpért indítani, vagy a sajtótörvény 20. §-a alapján *helyreigazítást kérni*, vagy nem tartaná-e a leghelyesebbnek a szóbanforgó cikkben felhozottak

ták. Az új alelnök úr igen intelligens és okos bankember, mint ilyen a legfényesebben tölti be bizonyára állását, de ez még nem ugródeszka az irodalmi téren való vezetésre. Rossz nyelvek azt állítják, hogy ez a *kinevezés*, — mert választásról szó sem lehet, — a fúziós eszme terfoglalása érdekében történt tüntető jutalmul. Az IMIT. elnöke a közgyűlésen javaslatot tett, mindenki meg volt lepve, de — mint ez történni szokott — senkisémet akart magának ellenséget szerezni, a *választás egyhangú* volt, — az arcok sugárzottak a boldogságtól: habemus papam!

De beszélhetnék akárhány hasonló esetről. A múzeumnál se igazi szakemberek állanak a vezetők élén. A tiszteletbeli állásokat többnyire itt sem aszerint töltik be, hogy ki a legalkalmasabb, kitől várhat és remélhet valamit a múzeum, sőt, mintha az ilyeneket tervszerűen mellőznék.

De ez nemcsak negatívum, mert ezzel az érthetetlen és szinte kómi-kus gesztussal pozitív kárt is okoztak azok az urak, akik az ilyen böles elhatározást kieszelik: megsértették a hozzáértő és adakozásra hajlamos, tiszteletreméltó férfiak egész sorát. Az ilyen módon megválasztott, megtisztelt egyén esetleg még jelen sincs a közgyűlésen, talán sokoldalú elfoglaltságánál fogva még sohasem mutatkozott ott és így nem volt abban a helyzetben, hogy a nem várt megtiszteltetést magától elhárítsa és odakiáltsa a szeszélyes uraknak:

„Kérem, én ebben nem vagyok érvényes, tessék jobban körülnézni. Bizonyosan akad nem egy, aki jobban ért a régiségekhez és műkin-csekhez. Én nem tartom magamat erre a funkcióra alkalmasnak! Itt nem szabad alkalmazni a politika huncutságait!”

Távol áll tőlem, hogy az itt érintett, egyébként tiszteletreméltó urakat megbántsam, tisztességük és okosságuk megnyugtató aziránt, hogy *ők maguk is igazat adnak nekem*. Ők bizonyára nem is keresték ezt a megtiszteltetést. Nagyszerűen megállják helyeiket ott, ahol a helyes szelekción alapján eddig állottak és ártatlanok abban, hogy a „központi politika” útjai mások, mint amelyen a józan ész szokott járni. A normális halandónak csak egy a jelszava: The right man in the right place!

Parvus.

Perdöntő magyar könyvek

A magyar zsidóság széles rétegei alig-alig vesznek tudomást arról a hatalmas szellemi forradalomról, mely előkészítője egy új s igazságosabb magyar jövődönék. Pedig kell, hogy e könyvek sokszorosan érdekeljék a zsidóságot. Először: mi is tagjai vagyunk a magyar kultúr- és sorsközösségnek, bárhogy is próbálják ezt némelyek kétségbevonni. És fontosak e művek azért is, mert bennük a szerzők mindig a magyar sorskérdések igazi okait keresik, ami természetszerűleg azzal jár: *jól látják s láttatják, nem a zsidókérdés tengelye a magyar problémáknak!* Egy, a legszélesebb néprétegek számára kiadott 2 filléres röpiratban pl. *Kerék Mihály*, ki egyike legtudósabb fiatal szociológusainknak, ezt írja: „*Nélünk az antiszemítizmus láthatólag csak arra való, hogy valamely irányban levezesse a tömegek elkeseredését és elterelje a figyelmet olyan kényes kérdésekről — amilyen pl. a földreform is — amelyeknek megoldása legalább annyira fontos, mint a zsidókérdés.*”

Kovács Imre: A néma forradalom című műve egyike a legmegrázóbb s legvérforraltabb könyveknek, pedig szerzője szenvedélymentesen s nem agitatórikusan beszél. Ám rátapint az ormánsági s sárvári egykézés okaira, megmutatja, micsoda „honfoglalást” végeznek a Dunántúl azok a svábok, akik nemrégiben még hű magyaroknak vallották magukat, ma pedig szállásainálói a legvadabb német imperializmusnak. Döbbenetesen írja le a magyar paraszt öngyilkosság számba menő „minden mindegy”-ét, mely kifelé az egyre jobban burjánzó szektázásokban mutatkozik meg. És könyvének borzalmas adatait olvasva, igazán nem esodálkozhatunk, ha a szerző elkeseredve, lemondva, mélysegesen, mély gúnnyal, így fejezi be könyvét: „Az író — aki a parasztságból vétezt és bent a lelkében már mindent elvégzett — népének utolsó erejével sikolja: Igen, egy új Dózsa, egy új sereggel. De hol van már a Dózsaik kora és hol van a nép, mely halmi kész? A szekták ugyan a forradalmak előfutárjai, de jó urak, nem kell félni: többet nem lesz parasztföradalom Magyarországon”. *Kötelességünk olvasni a könyvet s segíteni, hogy minden másképp legyen!*

(Dénes Béla.)

Megnyitlak a
Balatonnál

SIOFOK
KESZTHELY
BALATONLELLE
BALATONALMADI
BALATONSZEMES

MEINL GYULA
idényflókja

— A XVI. Izr. Községkerület gyűlése A szolnoki XVI. községkerület a hatvani izr. hitközség meghívására jun. 13-án tartotta Hatvanban ez évi rendes közgyűlését. Dr. Mandel Sándor községkerületi elnök elnökle alatt. A gyűlést meg előzőleg ünnepélyes istentisztelet volt, amelyen dr. Adler Vimos hatvani főrabbi beszélt. A gyűlésen megjelent dr. Friedmann Ignác m. kir. kormányfőtanácsos és neje, Manovill Alfréd a Mikéfe képviselőben s velük együtt Dános Lászlóné és Halom Imréné, Dr. Mandel Sándor megnyitója után megejtették a választásokat, amelyen elnökké újból dr. Mandel Sándort, alelnökké Blumenthal Bélát a községkerületi bíróság elnökévé ismét dr. Csató Dávidot, alelnökké pedig dr. Szívós Ferencet választották meg. A közgyűlésen az 1936/37 évi zárszámadás és az 1937/38 év költségvetés tárgyalása után a magyar zsidóság legfontosabb problémái kerültek megvitatásra. Az ülés után dr. Friedmann Ignác m. kir. kormányfőtanácsos tartott igen érdekes, előadást a MIKÉFE fejlesztése érdekében. Az előadás után száztízötök társasvaesora következett, amelyen dr. Friedmann Ignác, Manovill Alfréd, dr. Mandel Sándor, Sebők Jenő, dr. Deutsch Ernő és Berg József aszódai főrabbi szólaltak fel.

megvizsgálására egy 9 tagú vizsgálóbizottságot kiküldeni, amely hites revizor közbenjöttével vizsgálná meg a cikkben felhozott vádakokat? Helyesen tartja-e az előjáróság az említett cikkben felhozott vádak olyatán való elintézését, hogy az elnök ezen cikket rágalomnak minősítette.

Az interpelláció későbbi folyamán még néhány hasonlóan kellemetlen és sokakat meggondolkoztató kérdést intézett dr. Friedmann Ignác az előjáróságához. Így megkérdezte, igaz-e, hogy a budai izr. hitközségi választásokkal kapcsolatban százezreket meghaladó összegek kerültek kiadásra és miből nyertek ezek fedezetet?

Végül azt is megkérdezte dr. Friedmann Ignác, akinek nagyhatalmú felszólalását hasztalan próbálta több ízben megzavarni az első sorokban elhelyezett zajongó kórus, hogy van-e tudomása az előjáróságnak arról, hogy az u. n. „Wanderhilfe” akció bevéte-

leiről, — melyhez mások is, így a Budai. Izr. Hitközség is hozzájárultak, *létezik-e részletes elszámolás; igaz-e, hogy a Budai Izr. Hitközség ezen alapról már több ízben kért elszámolást, de nem kapott és hogy ezen akcióban való további hozzájárulását ebből az okból tagadta meg. Mi annak az oka, hogy Buda ezt az elszámolást nem kapta meg?*

Ez történt nagyjában a közgyűlésen. És történt még valami. Az, hogy jelentkezett egy igen tekintélyes nevekkel rendelkező ellenzék, mely egyre sürgetőbben kér majd alapos és komoly választ azokra a kérdésekre, melyek nagyon érdeklik az egész zsidó közvéleményt. A válaszadást lehet halogatni, de nem lehet előre kitérni. De a válasznak — ha ugyan jön egyáltalán válasz — komolynak és meggyőzőnek kell lenni. Mert semmitmondó, mellébeszélő válaszokat többé nem tűr el a felébredt zsidó közéleti kritika.

— az egész világ tisztában van azal, hogy a főntemlített és az egészséges váltógazdasággal természetesen együtt járó szemponttól eltekintve, mely kívánatosá teszi minél több érdemes embernek a munkába való bekapcsolását, az sem téveszthető szem elől, hogy egyfelől lehetetlen ugyanazon egy embernek a halmozott kötelességeknek megfelelni, másrészt a kor is határt szab az embernek jól végzendő munkája elé.

Itt is, ott is látjuk ezeket a jelenségeket és bátran hozzátehetjük, hogy nem is mindég a legkiválóbb és leghozzáértőbb emberek ülnek állandóan és legfelül a közélet asztalánál, dacosan megvetve lábaikat és elmozdíthatatlanul.

Ezt mindenki tudja, beszélnek is róla, föl vannak háborodva, de nyíltan senki sem lép föl ellenük. Hihetetlen gyávaság tölti el a lelkeket és vétkes közömbösség. Senki sem akarja a fejét beveretni, pedig száz tekintélyes, önzetlen és gyanúval nem illethető férfiú együttes és érelyes vétójának hangjára úgy elpárolognának a közélet múmiái, hogy egy perc alatt megszűnnének közéleti nagyságok lenni, amik egyébként sohasem voltak, csak felfújt léggömbök.

Zsidó testvéreim, nézzetek jól körül és cselekedjete úgy, ahogy lelkiismeretetek kötelességeitek teszi!

Ezzel kapcsolatban szóvá kell tennem egy kirívó esetet, melyről szintén sokat beszélnek, de nincs bátorságuk szóvá tenni, hogy mimódon sáfárkodnak egyesek, hogyan visznek bele súlyos politikumot oda, ahol legszebb erkölcsi és szellemi javaink előbbrevitele kellene, hogy megalkuvás-nélküli jelző legyen.

Itt van az *Izraelita Magyar Irodalmi Társulat*, az IMIT. Hogy ennek nem valamely kiváló és tekintélyes írónk az elnöke, az nem baj, mert az az előkelő bankember, aki a társulat élén áll, mint mecénás és a zsidó közügyek iránt melegen érdeklődő férfiú, minden tiszteletet megérdemel. De, ha már ezt a helyzetet elfogadjuk, lehetetlen beletörödni a közönségnek, hogy ennek az *irodalmi* társulatnak alelnökévé senkit meg nem kérdezve *egy másik bankigazgatót* tegyenek meg mintegy kinevezés útján, aki sohasem foglalkozott irodalommal és még csak bőkezű adakozónak sem mondható. Talán csak most lépett be tagul a társulatba, ahol eddig működésének még hírére sem hallot-

ZSIDÓ KÖZÉLET

Sokszor tettem szemrehányást boldogult *Kecskeméti* Vilmos barátomnak, hogy nem éppen szerencsésen választotta meg a lapja címét. Ma olyan világot élünk, hogy mindenki aláreccal jár közöttünk. A sötétség hirdetője valószínűleg a virradás szép szavával jelenik meg, a cívakodás bajnoka egyetértést prédikál és így tovább. Egyébként ez régebben is így volt, hiszen egyik legveszedelmesebb tengeri kiugrást a Jóreménység fokának nevezték el, igaz, hogy nem rosszhiszeműen.

De nem feszegetem, hogy miért; tény, hogy a Zsidó Életnél jobb cím is kínálkozott volna. A renegátok például nem szívesen kérik a trafikban vagy a kávéházban, pedig csöppet sem ártana, ha egy kicsit a tükörbe néznének és ráeszmélnének cselekedetük erkölcsi rugójának hiányára és oktalanságára. Aztán meg, vajjon *van-e igazi „zsidó élet” a zsidó soron*, avagy inkább csak itt-ott pislákol egy kis méceses? Legfőleg a zsidó „közéletet” mutatja be a lap sok keserű kritikával, erre pedig nem illik rá a lap címe.

Erről a közéletéről akarok röviden beszélni és nagyon elnéző vagyok, ha azt mondom, hogy nem egészséges és veszedelmes tünetekkel vergődik. Itt igazán mondhatjuk, hogy ne tovább, vissza kell fordulni, amíg nem késő!

Hol egyéni érdek, hol hiúság a zsidó közélet vezérlő szelleme s hogy ezek érvényesüljenek, csupa politikum tapasztalható az egész vonalon. A közelmúltnak két egyébként jelentéktelen eseményére kívánok rámutatni, mint szimpptomikus jelensége, abból indulva ki, hogy ezek a nem véletlen és nem szórványos esetek híven tükröztetik vissza egyes különben igen érdemes urak hatalmi túltengését, melyet semmivel sem lehet menteni.

Mellőzöm ezúttal a megtiszteltetések nyilván nem külső hatására visszavezetendő halmozásának taglalását; erről csak annyit kívánok megjegyezni, hogy *a legnagyobb mértékben rátermett ember sem nélkülözhetetlen s hogy ez a halmozás sokszor nem csupán érdekösszeül-közésnek a forrása, hanem egyúttal megátlása annak is, hogy más, hasonlóképpen érdemes férfiak is részeseivé váljanak a köztiszteletnek és a közösség munkájában való részvételük lehetőségének*. Aki ezt nem látja be, annak valóban kevés az érzéke a helyesen irányított közszellem iránt. Egy másik szomorú tünete a zsidó közéletnek, hogy olyan tisztségek, melyek rendszerint ninesenek szoros összefüggésben az egyéni tevékenységgel, szinte örök-lékenyekké vannak téve, holott — a stabilitást intéző klikk kivételével

ták. Az új alelnök úr igen intelligens és okos bankember, mint ilyen a legfényesebben tölti be bizonyára állását, de ez még nem ugródeszka az irodalmi téren való vezetésre. Rossz nyelvek azt állítják, hogy ez a *kinevezés*, — mert választásról szó sem lehet, — a fúziós eszme terfoglalása érdekében történt tüntető jutalmul. Az IMIT. elnöke a közgyűlésen javaslatot tett, mindenki meg volt lepve, de — mint ez történni szokott — senkisémet akart magának ellenséget szerezni, a *választás egyhangú* volt, — az arcok sugárzottak a boldogságtól: habemus papam!

De beszélhetnék akárhány hasonló esetről. A múzeumnál se igazi szakemberek állanak a vezetők élén. A tiszteletbeli állásokat többnyire itt sem aszerint töltik be, hogy ki a legalkalmasabb, kitől várhat és remélhet valamit a múzeum, sőt, mintha az ilyeneket tervszerűen mellőznék.

De ez nemcsak negatívum, mert ezzel az érthetetlen és szinte kómiikus gesztussal pozitív kárt is okoztak azok az urak, akik az ilyen böles elhatározást kieszelik: megsértették a hozzáértő és adakozásra hajlamos, tiszteletreméltó férfiak egész sorát. Az ilyen módon megválasztott, megtisztelt egyén esetleg még jelen sincs a közgyűlésen, talán sokoldalú elfoglaltságánál fogva még sohasem mutatkozott ott és így nem volt abban a helyzetben, hogy a nem várt megtiszteltetést magától elhárítsa és odakiáltsa a szeszélyes uraknak:

„Kérem, én ebben nem vagyok érvényes, tessék jobban körülnézni. Bizonyosan akad nem egy, aki jobban ért a régiségekhez és műkincesekhez. Én nem tartom magamat erre a funkcióra alkalmasnak! Itt nem szabad alkalmazni a politika hancutságait!”

Távol áll tőlem, hogy az itt érintett, egyébként tiszteletreméltó urakat megbántsam, tisztességük és okosságuk megnyugtató azírás, hogy *ők maguk is igazat adnak nekem*. Ők bizonyára nem is keresték ezt a megtiszteltetést. Nagyszerűen megállják helyeiket ott, ahol a helyes szelekció alapján eddig állottak és ártatlanok abban, hogy a „központi politika” útjai mások, mint amelyen a józan ész szokott járni. A normális halandónak csak egy a jelszava: The righth man in the righth place!

Parvus.

Perdöntő magyar könyvek

A magyar zsidóság széles rétegei alig-alig vesznek tudomást arról a hatalmas szellemi forradalomról, mely előkészítője egy új s igazságosabb magyar jövőnek. Pedig kell, hogy e könyvek sokszorosan érdekeljék a zsidóságot. Először: mi is tagjai vagyunk a magyar kultúra és sorsközösségnek, bárhogya is próbálják ezt némelyek kétségbevonni. És fontosake művek azért is, mert bennük a szerzők mindig a magyar sorskérdések igazi okait keresik, ami természetszerűleg azzal jár: *jól látják s láttatják, nem a zsidókérdés tengelye a magyar problémáknak!* Egy, a legszélesebb néprétegek számára kiadott 2 filléres röpiratban pl. *Kerék Mihály*, ki egyike leg tudósabb fiatal szociológusainknak, ezt írja: „*Nálunk az antiszemitizmus láthatólag csak arra való, hogy valamely irányban levezesse a tömegek elkeseredését és elterelje a figyelmet olyan kényes kérdésekről — amilyen pl. a földreform is — amelyeknek megoldása legalább annyira fontos, mint a zsidókérdés.*”

Kovács Imre: A néma forradalom című műve egyike a legmegrőbb s legvérforralóbb könyveknek, pedig szerzője szenvedélymentesen s nem agitatórikusan beszél. Ám rá tapint az ormánsági s sárvári egykészek okaira, megmutatja, micsoda „honfoglalást” végeznek a Dunántúl azok a svábok, akik nemrégiben még hű magyaroknak vallották magukat, ma pedig szállásésinalói a legvadabb német imperializmusnak. Döbbenetesen írja le a magyar paraszt öngyilkosság számba menő „minden mindegy”-ét, mely kifelé az egyre jobban burjánzó szektázásokban mutatkozik meg. És könyvének borzalmas adatait olvasva, igazán nem esodálkozhatunk, ha a szerző elkeseredve, lemondva, mélysegesen, mély gúnnyal, így fejezi be könyvét: „Az író — aki a parasztságból vétetett és bent a lelkében már mindent elvégzett — népének utolsó erejével sikolja: Igen, egy új Dózsa, egy új sereggel. De hol van már a Dózsák kora és hol van a nép, mely halmi kész? A szekták ugyan a forradalmak előfutárjai, de jó urak, nem kell félni: többet nem lesz parasztforradalom Magyarországon”. *Kötelességünk olvasni a könyvet s segíteni, hogy minden másképp legyen!*

(Dénes Béla.)

Megnyitlak a
Balatonnál

SIOFOK
KESZTHÉLY
BALATONLELLE
BALATONALMADI
BALATONSZEMES

MEINL GYULA
idényflókja

— A XVI. IZR. Községkerület gyűlése A szolnoki XVI. községkerület a hatvani izr. hitközség meghívására jun. 13-án tartotta Hatvanban ez évi rendes közgyűlését. Dr. Mandel Sándor községkerületi elnök elnökle alatt. A gyűlést meg előzőleg ünnepélyes istentisztelet volt, amelyen dr. Adler Vimos hatvani főrabbi beszélt. A gyűlésen megjelent dr. Friedmann Ignác m. kir. kormányfőtanácsos és neje, Manovill Alfréd a Mikéfe képviselőtében s velük együtt Dános Lászlóné és Halom Imréné, Dr. Mandel Sándor megnyitója után megejtették a választásokat, amelyen elnökké újból dr. Mandel Sándort, alelnökké Blumenthal Bélát a községkerületi bíróság elnökévé ismét dr. Csató Dávidot, alelnökké pedig dr. Szívós Ferencet választották meg. A közgyűlésen az 1936/37 évi zárszámadás és az 1937/38 év költségvetés letárgyalása után a magyar zsidóság legfontosabb problémái kerültek megvitatásra. Az ülés után dr. Friedmann Ignác m. kir. kormányfőtanácsos tartott igen érdekes, előadást a MIKÉFE fejlesztése érdekében. Az előadás után százerítékű társasvaacsora következett, amelyen dr. Friedmann Ignác, Manovill Alfréd, dr. Mandel Sándor, Sebők Jenő, dr. Deutsch Ernő és Berg József aszói főrabbi szólaltak fel.

Személyes kérdésben...

„A zárszámadás és mérleg titkai” című cikkemben tárgyilagos hangon és a szakszerűen vizsgálat tárgyává tettem a pesti izr. hitközség számadását és választ kértem olyan homályba burkolt részekre, melyeknek megvilágítását bárki kérheti, felvilágosítást nyújtani pedig éppen egy erkölcsi testületnek elemi kötelessége. Cikkem megírásában egyedül a felekezeti közérdek vezetett s vártam a szintén közérdeket szolgáló választ. — ehelyett azonban személyes élű megtámadtatás ért. Régi módszer, hogy aki tárgyi érveket nem tud előadni, a *személyeskedést* választja támadási eszközként. Nagyon tévednek azonban az illetékesek, ha azt hiszik, hogy ezzel a módszerrel elnémíthatnak az illetékesek, ha azt hiszik, hogy ezzel a módszerrel elnémíthatnak. A becsület igazmondásnak nem kell meghátrálnia az agyonhallgató és ugyanakkor sértegető taktika előtt. Kártevőnek akarnak beállítani, amikor én a tiszta felekezeti közéletért küzdök, a zsidóság minél szélesebb bevonását a hitéletbe propagálom és a vallási élet erősítését, nem pedig az üzemi adminisztrációban való kiélést tartom egy felekezet vezetősége igaz céljának. Isten előtt és hittestvéreim túlnyomó része előtt tisztán állok, hogy missziót teljesítek, amikor cikkemben hangot adok annak a keserűségnek, amelyet a *felekezeti irányítás önkényes és üzleties szelleme* a hitfelekből kivált. Közérdekből feltett kérdéseimre a válasz az volt, hogy sárral dobtak meg, — mely engem nem érinthet, — és bejelentem, hogy a pesti izr. hitközség választmányi és képviselőtesti ülésén a „Zsidó Élet” folyó 5. június hó 5-én kelt 20—21. számában megjelent cikkemmel kapcsolatban *Stern Samu* udv. tanácsos, hitközségi elnök által elhangzott gyalázkodó kifejezései miatt, *ellené a büntető feljelentést megtettem.*

Hámos Gyula.

A székesfőváros multja, jelene és — zsidósága

Budapest székesfőváros most ünnepli *egyesítésének hatvanadik évfordulóját. Ez alkalommal dr. Illyefalvi T. Lajos, a fővárosi Statisztikai Hivatal tudós igazgatója több mint 500 statisztikai táblázatot tartalmazó hatalmas statisztikai munkát állított össze ezen a címen „A székesfőváros multja, jelene számokban”, amely a Statisztikai Közlemények 87. kötete gyanánt hagyta el a sajtót.*

Az érdekes és értékes munkából közöljük Budapest zsidóságára vonatkozó adatokat.

A *népesség fejlődését hitfelekezetek szerint* ismerteti az egyik táblázat 1813—1930-ig. Míg 1813-ban a 70.219 lakosból 5525, addig 1930-ban az 1.664.772 lakosból 204.273 tartozott felekezetünkhöz. (20.3 százalék.)

Budapest zsidósága városrészek szerint csoportosítva a következő:

városrész	abszolút szám	százalékban
I.	1628	6.43
II. beltelek	5093	10.88
kütelek	366	7.01
III. beltelek	5120	11.18
kütelek	420	2.86
XI. beltelek	2827	9.54
kütelek	650	3.51
XII. beltelek	2219	8.29
kütelek I.	928	6.17
kütelek II.	83	12.65
IV. kerület	4614	18.33
V. beltelek I.	11059	35.27
beltelek II.	13.546	38.65
VI. beltelek I.	15.236	49.31
beltelek II.	24.074	34.76
VII. beltelek I.	19.811	53.58
beltelek II.	16.143	40.85
beltelek III.	20.443	34.54
VIII. beltelek I.	4.395	17.47
beltelek II.	19.335	30.35
beltelek III.	6.622	12.67
IX. beltelek I.	4.532	19.46
beltelek II.	5.846	12.21
kütelek I.	1.563	5.65
kütelek II.	15	1.98
X. kütelek I.	641	1.83
kütelek II.	2.963	5.64
XIII. kütelek I.	613	5.27
kütelek II.	5.495	8.46
XIV. kütelek I.	470	5.24
kütelek II.	7.271	14.27
kütelek III.	350	4.77
Budapest	204.271	20.31

Igen érdekes az a táblázat, amely a *négynépesebb hitfelekezet élve születéseinek alakulását* tünteti fel.

Ebből kitűnik, hogy 1000 lakóra jut 16.7 róm. kat., 13.2 ág. ev., 17.8 ref. és 7.7 izraelita élveszületett. A *csecsemőhalálozás* tekintetében hitfelekezetünk a legjobb helyen áll, mert míg az általános halálozási arány 11.4 százalék, a zsidóságé 6.3 (róm. kat. 12.1, ref. 13.4.) Az *általános halálozási arány* is kedvezőbb a zsidóságnál, az általános ezrelékben 15.8, míg a zsidóságé 14.5.

Kimutatja egy táblázat a *hitfelekezetek részesedését a háztulajdonban is*. Eszerint 5487 ház (21.131) 4577 lakással (185.709) 8557 szobával (351.038) 18.359 lakóval (735.579) izraelita háztulajdonosé, (a zárjelben levő számok az összes házakat, lakásokat, szobákat, illetve lakókat tünteti föl.) *E házak évi bérjöveldelme az egész bérjöveldem 2.9 százaléka*. Százalékban számítva a házak 2.8, a lakások 2.5, a szobák 2.4 százaléka a zsidóságé, amelyben a lakosság 2.5 százaléka lakik.

Érdekes lett volna, ha a szerző — amint ezt a multban tette — nem csupán a háztulajdon felekezeti megoszlását közölte volna, hanem azt is, hogy a fővárosi tisztviselők tanerők, alkalmazottak között milyen a felekezeti arányszám. Az 1929-ben Megjelent Magyar Zsidó Lexikon adatai szerint összesen 169 alkalmazott (2.83 százalék) tartozott felekezetünkhöz, ebből is csupán 105 kinevezett, közöttük 18 altiszt. Kiváncsiak lettünk volna arra, mennyivel apadt ez a szám, de még inkább arra, hogy a tanszemélyzet közül mennyi a zsidó, mert a Lexikon adatai szerint 213 tartozott felekezetünkhöz, de ez 1929-ben volt, azóta az 5.8 százalékos arányszám *alaposan alábbszállott*. Erről azonban most nem kapunk felvilágosítást.

t—r.

Pensione Ristorante

Tauber Abbazia

elsorendű orth. kóser konyha, szobák minden komforttal
Teljes pensió 25 lirától.
Clearing fizetés.

Előkelő uriaszony
a Barcsay gimnázium közvetlen közelében
tanári korrepetálással, külön szobával
tűzvesztés elűzést (orth kóser) adna 1—2
diák számára. Cím: a kiadóhivatalban.

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

A kőbányai hitközség megszüntette a gazdasági együttműködést a Sip-utcával

Nem újítja meg a december 31-én lejáró szerződést — A Sip-utca megint taktikázik — Nagy többséggel megszavazták az új költségvetést

Vasárnap, június 13-án tartotta nagyfontosságú közgyűlését a kőbányai hitközség képviselőtestülete, melynek folyamán nagy többséggel mondotta ki, hogy a pesti izr. hitközséggel kötött gazdasági együttműködésre vonatkozó 1937 december 31-én lejáró megállapodást nem kívánja megújítani és a közgyűlés elé terjesztett költségvetés elfogadásával ismét áttér az önálló gazdálkodásra.

László Gyula elnök megnyitotta a közgyűlést. Üdvözölte a megjelenteket, majd átadta a szót Kovács Gyula pénzügyi elöljárónak, aki bejelentette, hogy a költségvetésben mutatkozó 7834 pengő hiány pótlására, mely hiány az iskola fenntartása következtében állott elő, az elöljáróság két indítványt terjesztett a választmány elé. Az egyik értelmében a hiány iskolaadó kivételével volna pótolandó, a másik indítvány szerint a kivetendő rendes adónak egy évre szóló ugyanilyen összegű felemelésével. A választmány az első indítványt tette magáévá, tehát ez kerül a közgyűlés elé. Krausz Miksa képviselőtestületi tag azonban oly írásbeli indítványt juttatott az elöljárószághoz, mely a második módszerrel, tehát az adóösszeg ideiglenes felemelésével akarja a hiányt pótolni. Bejelentte, hogy az elöljáróság nem tekinthi bizalmi kérdésnek saját indítványának elfogadását, tehát a közgyűlésnek teljesen szabad kezét biztosít tekintetben, hogy a hivatalos javaslatot, vagy Krausz Miksa javaslatát fogadja el.

Dr. Székely Soma jogügyi elöljáró ismertette ezután Krausz Miksa indítványát, majd Gellért Jakab indítványozta, hogy a felszólalások idejét 10 percre állapítsák meg, amit a közgyűlés túlnyomó többséggel el is fogadott.

Dr. Sándor László emelkedett ezután szólásra. Bejelentette, hogy mértékadó helyről felhatalmazták annak közlésére, hogy a pesti hitközség hajlandó a kőbányai hitközség autonómiájának teljes fenntartása mellett garantálni Kőbánya jelenlegi költségvetésének teljes összegét. Mintán László Gyula elnök ismételtelen kijelentette, hogy ha Pest

az autonómia teljes fenntartása mellett hajlandó a kőbányai hitközséget évi 15.000 pengővel segélyezni, készségesen elhagyja helyét, amennyiben az ő személye volna Pest támogatásának akadálya, az ajánlat foglalkozni kell és kéri a közgyűlést, hogy ne határozzon a költségvetés tárgyában, hanem várja be a Pestel folytatandó tárgyalások eredményét.

Óriási felháborodással fogadta a közgyűlés a Sip-utca legújabb sakkhúzását, mely ilyen átlátszó módon akarja eltávolítani a kőbányai hitközség népszerű, de számára tulságosan gerinces vezetőségét.

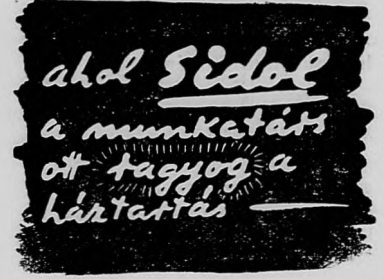
Ennek a hangulatnak adott kifejezést Krausz Miksa, aki azt kívánta, hogy ha egyáltalán szó lehet a pesti hitközséggel való tárgyalásokról, úgy ennek alapját a múltak tapasztalatain okulva, csakis írásban lefektetett ajánlat képezheti. Kéri dr. Sándor indítványának elvetését. (Helyeslés.)

Dr. Schwarz Gyula figyelmeztet arra, hogy csak a saját erejére szabad a hitközségnek támaszkodni, mert a támogatás mindig az adakozó jóindulatától függ és bármikor megszüntethető.

Demény Hugó elöljáró szintén az indítvány elvetését ajánlja. A pesti hitközség már kötött megállapodást a kőbányával és annak egyetlen pontját sem tartotta be.

Dr. Róth Sándor esatlakozik dr. Sándor indítványához, azzal a kiegészítéssel, hogy a közgyűlés küldjön ki bizottságot a pesti hitközséggel való tárgyalások lefolytatására, mely köteles 30 napon belül jelentést tenni az újonnan összehívott közgyűlésnek a tárgyalások eredményéről. Mindjárt fel is olvas egy névsort, mely a bizottság tagjait tartalmazza, de szavai elvesznek a felháborodás viharában, amikor kiderül, hogy a kőbányai hitközség elnöke nem szerepel a tárgyaláson résztvevők között.

Dr. Farkas Zoltán elfogadja a költségvetést. Sem dr. Sándor, sem dr. Róth indítványa nincsenek kelőléppen alátámasztva, nem tudjuk, ki tette az ajánlatot és főleg, hogy

annak ösztintese mennyire értékelhető. Mindazonáltal, ha Pest segíteni akar, tegyük ezt lehetővé. Indítványt terjeszt elő, hogy a közgyűlés fogadja el a költségvetést, de küldjön ki bizottságot a Pesttel való tárgyalások lefolytatására. A bizottság tagjait az elöljáróság határozza meg.

Dr. Ehrenthal Aladár megállapítja, hogy dr. Farkas indítványa elvileg elfogadható. Sajnos,

tulságosan jóhiszemű, amikor Pest nyilatkozatának oly tartalmat tulajdonít, melyre építeni lehet.

Pest mentalitására és érzéseinek ösztintességére jellemző a templom tatarozásának ügye. Erre a pesti hitközség szerződéses kötelezettséget vállalt, mégis, amikor a tatarozás a X. kerületi elöljáróság elrendelte egyik fórumtól a másikig, egész a Közmunkatanácsig megfellebbezte a határozatot és a templom még ma is tatarozatlan. Pest önzetlen segítségének elméletével szemben ez a gyakorlat. (Helyeslés.)

László Árpád felszólalása után dr. Sági Ferenc elöljáró taktikázásának jellemzi a pesti ajánlatot, mely csak arra jó, hogy a költségvetés megszavazását, az első lépést Kőbánya önállósága felé, elodázza. A felajánlott segítséget visszautasítani nem szabad, de ha annak fejében erkölcsi megaláztatást kell elszenevni, akkor nem kell az ilyen segítség. Itt ugyanis arról van szó, hogy Pest 15.000 pengőre becsülte le az elnök személyét. Azok, akik a költségvetést irreálisnak tartják, azzal is érvelnek, hogy a főváros iskolasegélye ebben az évben kevesebb lesz, mint az elmúlt évben. Nos, ha Pest valóban segíteni akar, akkor adja hozzájárulását gyanánt Kőbányának azt az összeget, mely a főváros támogatásának különbözetét teszi, miután Pest nagyon jól tudja, miféle befolyásra szállították le Kőbánya iskolasegélyét.

Dr. Székely Soma jogügyi előjáró válaszol *dr. Sándor* és *dr. Róth* felszólalásaira és kérde, *miért most jön Pest ezzel az ajánlattal.* Erre lett volna alkalma akkor, amikor Kőbánya kérdést intézett hozzá, hogy a *maceszmegegyváltás tekintetében mi lesz a helyzet.* Erre még csak *választ sem kapott.* Miért nem jöttek ezzel az üzenettel előbb, miért nem írásban, miért ilyen dodonai formában és miért pont a költségvetés tárgyalása közben, mely költségvetés tárgyalását már egy ízben elodázták a jelenlegi ajánlat közvetítői.

Ezután *László Gyula* elnök titkos szavazást rendelt el az elhangzott indítványok felett.

A közgyűlés

impozáns többséggel megszavazta a költségvetést és kimondotta, hogy megszünteti a gazdasági együttműködést a pesti hitközséggel.

Elfogadta *dr. Farkas Zoltán* indítványát is és utasította az előjáróságot, hogy *adjon alkalmat a pesti hitközségnek megtett ajánlata komolyságának bebizonyítására* és küldjön ki bizottságot annak megállapítására, milyen feltételekkel és formák között akarja a pesti hitközség a kőbányai hitközséget támogatni.

Ezzel a közgyűlés az elnök és az előjáróság ünneplésével véget ért.

SMITTO EU

Irtá: Dr. HALPERT SALAMON tapolcai főrabbi

Az egész zsidó világ érdeklődését felkeltette a palesztinai akció a semitta érdekében. Duschinszky, az új palesztinai orthodox rabbi hívei részéről indult meg és ha sok eredményt nem is értek még el vele, annyit igen, hogy vannak megszólalások pro és kontra és ellentéteket fokozott helyben, zsidó árnyalatok között. Nézzük közelebbről a törvényt az ókor és a ma szempontjával.

Mózes III. könyv 25. fejezetében, majd az V. könyv 15. fejezetében találkozunk vele ismét. Szólnak a 7. nap szentségének megfelelően a 7. év szent voltáról és megállapítják „pihenjen a föld, szombat laádonaj.” Utána pedig a hétszer hét éves ciklust követi az 50. év, a jóbel. (Innen származik a jubileum kifejezés). Nagy törvény ez a semitta, amely magában foglal három *ászét*, eselekvő mievót és hat *ló taasztét*, tiltó mievót. A két törvény célozta a föld pihentetését, az ezzel együtt járó adósság-elengedéssel a hitelező és adós közötti viszony erkölcsi nivelálását. Bővebben nem bocsátkozom a törvények részletezésébe. El kell olvasni a Tórának megfelelő részét. Világos, tiszta sor. Sokkal inkább célolok a mai Palesztina szempontjából a törvénynek tárgyalása és aktualitásának taglálása.

A törvény mában megtartásának jelentősége abban állana, hogy közelebb jutnának ezzel is a zsidó népi állam életének eszmei gondolatához, az ősi Erec világához, továbbá a konzervatív zsidóság romantícizmusra hajló részének megnyerésé-

hez. Ennél többet nem jelent. Haláchikus felfogás szerint sem kívánható e törvény jelenleg teljesítése. Ugyanis a jelzett tórai helyen azt is olvassuk: „hirdesetek szabadságot az országban mind a lakóinak” vagyis ez a földdel összefüggő törvény akkor van érvényben, amikor az egész ország minden lakójára vonatkozhatik, vagyis amikor a teljes zsidó állam álma megvalósul. Hol vagyunk mi még ettől? Hiszen ha a most terjesztett önállósítás be is következnék, csak egy része Palesztinának lenne önálló, tehát még erre a részre sem vonatkozhatunk. Előbb álljon a szentély, benne az avoda szent szertartása történések, álljon az ősi királyság, akkor ráérünk majd a bibliai szellem eme nagy áldozatát meghozni, hogy a földnek is megadjuk a maga szombati nyugalmát. De amíg idegenek laknak a földön, akik nem őrzik a heti szombatot sem, amíg zsidók is akadnak, akik áthágják a szombat szent szabályait, addig megesőfólya volna a szent bibliai szellemnek, ha a zsidó föld-darabok bármilyen csekély része is egy évig megműveletlenül kiáltanának több megértésért, életigenlést hirdető törvények helyes magyarázatáért.

A konzervatív zsidóságnak a semitta megtartásának felvetésével szent kötelessége, hogy nagyobb energiával, áldozatkészséggel az ediginél, siessen az országépítés szolgái közé. Mert ez a legnagyobb mievók közé tartozik. Ahogy az ősi áldozatokat imákkal helyettesítjük, „kaporok” helyében jótéteményt is bemutatunk, úgy a semitta év helyett a palesztinai év teremtésének megfelelő értéket adjon az országépítők számára, hogy így egy erős lépéssel közeledjünk ahhoz az időhöz, amikor a bibliai törvényeit valóban az ősi föld minden lakójának hirdethetjük. Mert ősi szent ígért jogán, a magunk áldozatos munkájával, az emberiség igazságérzetének segítségével újból kell, hogy álljon az ősi földön megújódott ősi zsidó szellem világitó háza, Ciön.

— Budapesti auth. orth. izraelita hitközség vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó Úr születésnapja alkalmából péntek este Kazinczuteai templomában ünnepélyes istentisztelet tartott, amelyen a hívők nagy számban jelentek meg. Az istentisztelet keretében Sussmann Viktor rabbi a nyitott frigszekerény előtt mondott megható imát a kormányzóért.

— Hősök emlékünnepe Gyöngyösön. Fényes külsőségek között ünnepelte meg a Gyöngyösi Statusquo Izr. Hitközség mult hó 30-án a Hősök napját. A Gyászistentiszteleten dr. Jakab Jenő rabbi mély tartalmú beszédében fejtette ki a nap jelentőségét, melyet a hallgatóság mindvégig feszült figyelemmel kísért. Az istentisztelet után az izr. ifjúság a temetőben levő hősi emlékműnél rendezett gyászünnepélyt Frank Pál beszéde után Weiner Pál szavalt. A magasztos ünnepély a Himmusz akkordjaival ért véget.

— Zürichben lesz a cionista akcióbizottság ülése. Augusztus 2-án, a XX. cionista kongresszus megnyitását megelőző napon a cionista mozgalmi bizottság Zürichben ülést tart.

Dr. FRENKEL BERNÁT vallás-
tanár **zsidó nevelő intézete**
BUDAPEST, XIV. KERÜLET, SZABÓ JÓZSEF-UTCA 14. — d. a. 10-2 Telefon: 165-608

Internátus a városi villanegyedben, kertes villában, minden iskolatipus
közéleben. fiúknak és leányoknak

Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbek közművelődési és
gyakorlati irányú tanfolyamok

Gyermek- és diáküdülő a Svábhegyen subalpin, klimatikus gyógyhatású helyen
Dijmentes prospektus.

A szidra margójára

Bálák

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi.

„Máh tóvu óholecho Jákov miskönöszechó Jiszróél — Mily szépek a te sátoraid oh Jákob! a te hajlékaid oh Izrael!”

Bálák és Bileám különös példányai az embergyűlöletnek: az ajak lehelletével, átokszórással akartak megsemmisíteni egy népet. A bálák-bileámi gyűlölet csak történetileg látszik érdekesnek, az antiszemizmusnak e fajával napjainkban nem találkozunk. Mégis feltűnően hasonlít a gyűlölet mai formájában, újra s újra minden oldalról kísérli meg megtámadni Izraelt. De van egy időszerű, sőt minden időkre szóló gyakorlati tanulsága is a bálák-bileámi gyűlöletnek: a Bileám ajkairól elhangzott dicsőítő ige: „Mily szépek a te sátraid oh Jákob! a te hajlékaid oh Izrael!”

Azt jegyzi meg a talmud ez igéhez: „Mibirhószov sel ószó rósó átó mákir máh hájó bölibó. — Annak a gonosznak magasztalásából megtudhatod, hogy micsoda vágy s óhaj hullámozott lelkében Izrael táborának láttán.”

Ő azt szerette volna látni, hogy azok a hajlékok nem szépek, mert az Izrael bekövetkező pusztulását jelentette volna. Tehát, ha mi fenn akarunk maradni, arra kell törekednünk, hogy hajlékaink szépek legyenek.

És milyen értelemben szépek? Nem nem külső csin s ékesség tekintetében. Hiszen a pusztai hajlékoknál erre gondolni sem lehetett, hanem belsőleg szépek: szépek vallásosságban, istenfélelemben, munkában, józanságban, mértékletességben.

A szálló ígét: „My house is my castle. — Az én házam az én váram” — mintha Izrael számára fedeztet volna fel az angol géniusz. Izraelnek védővára a számtalan szörnyű támadás ellen, ami története útján érte, mindig a hajléka volt. Hiszen hatalma, vagyona, gazdagsága, összeköttetései nem voltak.

Az antiszemizmusnak számtalan faja vesz körül s ostromol bennünket. Ha meg akarunk maradni hajlékainkban a bibliai ige értelmében való hajlékoknak kell lenniök: „Máh tóvu óholechó Jákov miskönöszechó Jiszróél.”

Ez Bileám tanítása.

A foglalkozásokban való arányos eloszlás problémája a zsidóságban

Irta: Dr. RÓZSA IGNÁC

Motto:

„Szeretnék szántani,
Ha ökröt hajtani,
Ha . . . . .”
Népdal.

A zsidóság is egyre harsányabban dalolja ebben a dalban kifejezett *ősi kívánságot*. Ő is szeretne szántani és sok egyéb foglalkozást űzni, ami jobban megfelel hajlamainak, ha...

A pályaválasztás szabadsága minden modern törvényben ki van mondva, de igazi pályaválasztási szabadság csak a politikai és gazdasági helyzetől független, boldog emberek osztályrésze.

A zsidóság nem azért lepte el az úgynevezett „könnyű” foglalkozásokat, mert ezekre volt hajlama, hanem, mert a „nehéz” pálya *közel kétezered éve el volt zárva előle*. Most meg már a könnyűt is, a kereskedelmet is elkívánják tőle, irigylik érte.

A nem zsidók sem hajlamból lesznek napszámosok, kubikosok, vagy bányászok, hanem gazdasági kényszerből.

Ideális állapot volna, ha *mindenki a hajlamainak és tehetségének megfelelő pályákon működhetne*. Így az egyéni és közérdek a legharmonikusabban egészítené ki egymást.

Minden művelt ember tudja, sőt az egyszerű bibliaolvasó is, hogy a zsidóság Kánaán földjén a körül lakó népek között *a legkevésbé volt kalmár szellemű*. A szétszórt zsidóság pásztorokó, halászó és földművelő hajlamai lassanként elesőkevényesedtek, de a hajlam megmaradt és a világ tanúja egy új országépítésnek, amelyben a *zsidó a kötődő-, napszámos-, kubikos-, teherhordó és kikötői-munkát nagyobb lelkesedéssel végzi, mint a házaló kereskedelmet*...

Egy nép foglalkozása sem függ a hajlamtól! A hajlam nem eredeti, hanem *származékos tulajdonság*. Függ a földrajzi helyzettől, az ország vízszintes és függőleges tagsultságától, a birtokpolitikai és társadalmi intézményektől. Egyáltalában nem függ a faji jellegtől, vagy a vallási és szellemi felfogástól. Ellenkezőleg: a foglalkozás természetes vagy társadalmi és politikai kényszere okozza a faji jelleget és a

vallások képzetek különböző kialakulását.

Ha a különböző népek mithoszait vizsgáljuk, világosan észlelhetjük, miként nyomta rá azokra a bélyeget a foglalkozások különbözősége.

Hogy a zsidók jórésze kereskedelemmel és ezzel kapcsolatos tevékenységekkel foglalkozott, annak az az egyszerű oka, hogy *ingatlant a legújabb korig nem szerezhettek*. Azonban ha szerzett volna is, a *folytonos üldözések ennek a földbirtoknak állandó használatát problematikussá tették volna*. A nomád nép sem hajlamból nomád, hanem kényszerből. A magyarok sem műveltek addig földet, míg a kalandozások kora tartott. Amikor mindegyik törzs megkapta tulajdonul a birtokot és amikor már a nyugati befolyás a földművelés rentábilisabb voltára megtanította őket; annyira földművelő hajlamuk lett, hogy még az ipart sem a magyarok, hanem a bevándorlott külföldiek meghonosodtak, elzárták a „nemzeti”-vé vált ipart a később bevándorló, „idegen” zsidók elől.

A szellemi foglalkozásoktól is el voltak zárva a zsidók. A világi iskolák kapuit becsukták előttük, tehát csak a zsidó tudományokra vehették magukat, amely *kiképezte memóriájukat és spekulatív hajlamaikat, de bizony életheletőséget alig nyújtott*...

Most már azt akarják, hogy a zsidók *számarányuk szerint oszoljanak el* a foglalkozási ágakban. Úgy találják, hogy a könnyebb foglalkozásokban nagyobb, a nehezebb foglalkozásokban kisebb a számarányuk az országos átlagnál.

Lehet-e ezt törvénnyel keresztülvinni? Talán az iskolákban lehet. Az egyetemeken ezt már meg is kezdték. Ez azonban nem elég az antiszemitáknak. A középiskolai, sőt az elemi iskolai zsidó tanulók maximumát is meg akarják állapítani. Azután majd meghatározzák, hány zsidó tanuló menjen földművesnek, iparosnak és kereskedőnek: a középiskolából hány mehet a szakiskolába, hány az egyetemre, azután a szakiskolából és az egyetemről kikerültek közül hány lehet hivatalnok, bíró, ügyvéd, mérnök, stb.

A kereskedő egyik fia a földmű-

ves-iskolába kerül, a másik szobafestő-tanonc lesz, a harmadik halászlegény. A leányai közül az egyiket szakácsnőnek, a másikat szíriáznőnek nevei. Az apa pedig esetleg kénytelen lesz a boltját becsukni, vagy átadni a szomszédnak, hogy az arányos megoszlást elősegítse...

Ezeket az abszurd példákat csak azért hozom föl, hogy a foglalkozások kényszerű megosztásának a képtelenségét kimutassam. Az ebevaló hatásos beavatkozás ép olyan lehetetlen dolog, mintha azt akarnók, hogy a különböző fajsúlyú folyadékok önkényesen meghatározott arány szerint helyezkedjenek el.

Ehhez még vegyük hozzá, hogy legtöbbször a foglalkozásokban való elhelyezkedés nem is az egyesek fajsúlya, hanem anyagi súlya szerint történik. Csakis az egyenlő anyagi súllyal mérkőzők között lehet hajlamokról szó a pályaválasztásban s ilyenkor dönt a fajsúly.

A foglalkozásokban való elosztás a *nemzsidóknál is aránytalan mindenütt a világon*. Mindenki a lehető legkisebb erőfeszítéssel, a lehető legnagyobb eredményt keresi. A gentry sem ment kereskedőnek és iparosnak, hanem földbirtokosnak vagy a megyéhez és az állambhoz tisztviselőnek. A mágus hajlamból katonatisztnak, politikusnak, diplomatának, vagy bankelnöknek megy, viszont a felvidéki szegény tótfiú nem hajlamból választja a fafaragást, a drótozást és a furulyakészítést. Az antiszemitaikat csak az a kérdés foglalkoztatja, hogy miért nem megy a szegény zsidó lánya eselédnek, vagy a dohánnyárra és miért hivatalba? Miért nem megy a hitközségi előimádkozó fia napszámosnak? Miért keresi a könnyebb munkát a batyus zsidó fia? Miért nem lesz szákhordó?

Az indiai kasztrendszer a foglalkozások elosztását olyan szigorúan vitte keresztül, hogy a magasabb kasztnak halálbüntetés terhe mellett el volt tiltva egy alacsonyabb kaszthoz tartozó munkáját végezni és az alacsonyabb kasztbelinek érintkezni a magasabbal szentség-törés volt.

Ilyen alacsonyrendű kasztbelinek tartották Európában a zsidókat. Ezeknek *kizárólagos foglalkozásul a megvetett kereskedelmet és a pénzzel való üzérkedést engedték át. Mikor azonban a kereskedelem tekintélyt vívott ki magának, azért*

kezdték a zsidókra haragudni, mert ellepték a pénzszerző foglalkozásokat. Ez a gyűlölet még magasabb fokra hágott akkor, amidőn tapasztalták, hogy a kereskedelemmel szerzett vagyont gyermekeik kiművelésére és tanítására fordítják és a szabad-foglalkozásokban aránytalanul többen helyezkedtek el.

Főképp a városokban. Nemesak azért, mert itt volt a szellemi és kereskedelmi centrum, hanem azért is, mert a városokban volt a legnagyobb a közbiztonság. Itt volt szervezett rendőrség, magasabb bi-

róság, amely nem engedte még a zsidk ellen való erőszakoskodást sem.

A zsidóknak a szabadfoglalkozásokban való eloszlása éppen a városban lakásnak a következménye, mintahogy a *nemzsidó városi lakosság is a kereskedelmet és az ipart és a szabadfoglalkozásokat lepi el*. Mihelyt a vidéki napszámos a városban boltiszolga pályára lép, elvesz a földművelés számára. Ennek a gyermeke is már iparos, kereskedő, vagy hivatalnok lesz.

(Folytatjuk.)

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A Palesztina-kérdés

rendezése áll még most is az érdeklődés homlokterében. A Népszövetség állandó mandátum-bizottsága július 30-ra már összehívta ülését, mely kizárólag a Palesztina-kérdéssel fog foglalkozni, azonban a királyi bizottság jelentése tekintetében még mindig találgatásokra kénytelen a zsidó közvélemény, mert a jelentésre vonatkozóan senki sem tud biztosat. Annyi bizonyos, hogy *dr. Nachum Goldmann*, a Jewish Agency genfi megbízottja táviratot intézett az osztrák cionista szövetséghez, melyben valótlanul mondja azt a hírt, mely szerint Anglia már átnyújtotta volna javaslatát a mandátum-bizottságnak Palesztina megosztására vonatkozóan.

London és New York

lapjai a legellentesebb híreket bocsájtják világgá. Míg a „*New York Times*” jeruzsálemi tudósítója szerint *Abdullah emir* Londonból való visszatérése után, ahol *Ormsby-Gore* gyarmatügyi miniszterrel folytatott tárgyalásokat, kijelentette, hogy Anglia a heves arab ellenkezés miatt elejtette a megosztás tervét, addig a „*Daily Herald*” jeruzsálemi munkatársa arról értesül, hogy Anglia elhatározása a megosztásra vonatkozóan csaknem biztosra vehető. A terv tényleges keresztülvitele azonban — a lap információja szerint — öt évig fog igénybe venni. Ez alatt az öt év alatt úgy a zsidóknak és araboknak alkalmat fognak adni, hogy más megoldást találjanak, vagy pedig hajtsák végre a két új állam területén a lakosság és a tulajdon kieserelését. Miután nincs kizárva, hogy egyes szélsőséges arab körök tovább fog-

ják szítani a nyugtalanságot, valószínű, hogy az öt év folyamára a hadijogot fogják életbeléptetni.

Amerikai tiltakozás

is hangzott el a Palesztina-mandátum megváltoztatása ellen. Amerika keresztény Pro Palesztina szövetségének küldöttsége petíciót adott át *Franklin D. Rooseveltnak* elnöknek, melyben kéri, hogy az Egyesült Államok diplomáciai úton tiltakozzék a Palesztina-mandátum megváltoztatása ellen. A küldöttségben Amerika több vezető politikusa vett részt.

Az angol kormány

egyelőre bizonyos katonai intézkedéseket tesz a nyugalom biztosítására, amire annál nagyobb szükség van, minthogy a feszültség még mindig új terrorelekményekben robban ki. A „*Duar*” arab lap azt írja, hogy az a merénylet, melyet *Roy G. Spicer*, a Palesztina rendőrség főinspektora ellen követtek el, a bizonyítéka annak, hogy a nyugalom még korántsem állt helyre és igen naivak azok, akik azt hiszik, hogy Palesztina népe most már meg van elégedve a helyzettel. Az angol kormányintézkedések közé tartozik sok kis garnizon létesítése, különösen a hegyvidéken. Ezeket a garnizónokat könnyű tankokkal és gépfegyverekkel szerelik fel. Arab körökben egyre erősebb a meggyőződés, hogy a királyi bizottság jelentését csak akkor fogják nyilvánosságra hozni, ha ezek a katonai előkészítő intézkedések befejezést nyertek.

Fiata mindenéánvt hosszú bizonyítvánnyal alkalmaznék.
Cím: VIII., Mátyás-tér 17. III. 12.

HIREK

ONAPTÁRO

1937 június 25, péntek — Tamusz 16 (szombat bejöv.: 7.46) — jun. 26, szombat — Tamusz 17 (hetiszakasz). Bálák. Haftóra: Vőhojő söerisz 6. perek. szombat kimen: 8.31) — jun. 27, vasárnap — Tamusz 18, Sívő ószor betamusz bójtje — jun. 28, hétfő — Tamusz 19. — jun. 29, kedd — Tamusz 20 — jun. 30, szerda — Tamusz 21. — július 1, esütörtök — Tamusz 22 — július 2, péntek — Tamusz 23 (szombat bejöv.: 7.45) — július 3, szombat — Tamusz 24. (hetiszakasz: Pinchász, Haftóra: Divré Jeremijohu 1. perek szombat kim: 8.30) — július 4, vasárnap — Tamusz 25. — július 5, hétfő — Tamusz 26. — július 6, kedd — Tamusz 27. — július 7, szerda. — Tamusz 28 — július 8, esütörtök — Tamusz 29 (Jomkipur kóton).

— A győri hitközség alakuló közgyűlése. Vasárnap, június 13-án tartotta a győri hitközség ujonnan megválasztott képviselőtestülete alakuló közgyűlését. Dr. Vermes Ödön választási bizottsági elnök megnyitotta után elnökké immár negyedszer Kallós Henrik dr. m. kir. kormányfőtanácsost választották meg egyhangulag, közfelkiáltással. Dr. Kallós nagyszabású beszédében a hazai zsidóság és kebelében a győri hitközség helyzetével foglalkozott és ismételten hitvallást tett a zsidóság magyarsága és törvényekben biztosított jogai mellett. Alelnöké ugyan- csak közfelkiáltással Bruck Ignác nagybérlőt választották Az előljáróság tagjai lettek: Erdős János dr., Vogl Antal, Lefkovies Ármín, Pollák Lipót, Unger Gyula dr. (új) Kopfstein Richárd (új) és Kemény József (új).

— Dr. Herzog Manó kaposvári főrabbi ötven éves papi jubileuma. Június 13-án ünnepelte meg a kaposvári izr. hitközség köztiszteletben álló főpapijának 50 éves papi jubileumát. A templomban tartott díszülésen megjelentek felekezeti különbség nélkül, mindazok, akik e hosszú idő alatt csak nemeset és jót tanultak tőle. A Híszkegy elhangzása után dr. Oszmann Aurél elnök megnyitójában üdvözölte a megjelenteket s rámutatott arra, a fel-emelő jelenségre, hogy dr. Herzog

Manó főrabbi talán az egyetlen, aki lelkeskedésének 50 évét egyhelyben töltötte, majd felkérte dr. Berger Samu, Steiner Samu és Antal József előljárókat, hogy küldöttségileg hívják meg az ünnepeltet a díszülésre. A szeretetnek megható megnyilvánulásai közben lépett az ősz főrabbi a szentélybe, akihez dr. Oszmann Aurél elnök intézett klasszikus szép ségü üdvözlő beszédet, majd átnyújtotta neki a hitközség ajándékát, egy művészi szekrénykébe foglalt ezüst tizparancsolatot. Dr. Herzog főrabbi megindultan mondott köszönetet elsősorban a Mindenható-nak, amiért ezt a napot megörni engedte, köszönetét fejezte ki a remekbeékszült tizparancsolatért, amelynek igazsága az emberiség közkinésév vált, háláját fejezt ki az elnöknek, a hitközségnek s mindazoknak, akikkel a béke és megértés jegyében együttműködött. Kifejtette, hogy hitéleti működését három irányba: a templom, az véli nem eredménytelenül. Papi pályáját két szomorú esemény zavarta meg: a háború és forradalmak ideje és hazánk megcsönkítésének végzete. De ő bizon reméli, hogy édes magyar hazánk ismét újra nagy és boldog lesz. A szárnyalóan szép beszéd után dr. Oszmann elnök a Ferenc József rabbiképző intézet teológiai díszoklevelét nyújtotta át és felolvasta az üdvözlő iratokat. Csertán Márton ref. lelkész üdvözölte lelkészársát, akivel külön-külön utakon de az egyisteni eszme szolgálataiban munkálkodik együtt immár 50 éve. A szép ünnepség a Himnusz hangjaival ért véget.

— Eljegyzés. Kereskeméti Alice (Keeskeméti) és Herzog Dezső gabonakereskedő (Tab) jegyvesek

— A Budai Izr. Hitközség újlaki Talmud Tóra Egyesület jun. 26-án szombat d. u. 4 órákor az újlaki templomban évzáró istentiszteletet, utána pedig a hitközség tanácsstermében (mindkettő III. Zsigmond-u. 49. sz. a.) vizsgát rendez. Vizsgáztató: Dr. Vidor Pá rabbi.

— Az Orsh. Izr. Hitközségi Tiszviselők Egyesülete Szíván 28-án tartotta közgyűlését Nyirtason, dr. Stein Arthur elnökle alatt. A közgyűlésen felszólaltak a nyirtasi főrabbi, dr. Weisz, a rusinszkói orth. központi iroda titkára, Herez Alter a nyirbátori orth. hitközség alelnöke és még sokan mások. A közgyűlés közönetet szavazott dr. Vázyonyi János orsz. képviselőnek, a Parlamentben érdekükben tartott beszédéért.

— Templomi hangverseny Szigetváron. A Szigetvári Izr. Nőgyelet jun. 13-án nagyszabású templomi hangversenyt rendezett, amelyen dr. Berend Béla főrabbi mondott hatáson ünepi beszédet. Közreműködtek még: Gödri Kató operaénekesnő, Faragó István hegedűművész, Tárján Zsuzsa és Löbl Béla kántor.

— Házasság. Egyszerű, de megkapó keretek között vezette oltár elő július 20-án a rákospalotai orth templom udvarán Richter Arthur dunaföldvári tanító, Hutterer Boriskát, néhai Hutterer Jakab volt váci gazdatiszt leányát. Az esketést Duschinszky Mihály rákospalotai Silberstein Dávid váci, Pollák Zoltán dunaföldvári főrabbi, Hirschfeld Adolf (Vác), Kohn József rákospalotai főkántor végezték. A lakodalmas közönség hangulatán átsuhant a menyasszony elhalt szülei és Richter Arthur 5 éve elhunyt jó ságos édesanyja iránti kegyeletmegemlékezés. A „Zsidó Élet” szerkesztősége, melynek Richter Arthur egyik nagytehetségű tagja, a maga részéről is szívből köszönti az ifjú párt.

— A harmadik Knessio Gedaulé Marienbadban. Jan Massarik londoni esehszlovák követ közölte az Agudas Jisroel világszervezet végrehajtó bizottságával, hogy a esehszlovák kormány a harmadik Knessio Gedaulo-n, mely augusztus 18-tól 23-ig ülésezik Marienbadban, képviseltetni fogja magát.

— Garden-Partv. A Belvárosi Izr. Nőgyelet a pesti izr. hitközség Belvárosi Ifjúsági Csoportjának közreműködésével — létesítendő Leánytanoncothona javára — június 23-án nagy anyagi és erkölcsi sikerrel járó Garden-Partyt rendezett a budai Auguszt Pavillonban.

— Antiszemita párt Csehszlovákiában. Prágában röplapokat osztogatnak, melyekben arra szólítják fel az olvasót, hogy lépjenek be a most megalapított „Nemzeti Radikális Párt”-ba. A párt — amint a röplapokból kitünik — harcot hirdet a „zsidóság világhuralma”, a liberalizmus és a bolsevizmus ellen.

— 10 000 alkalmazott Tel-Avivban. Az alkalmazott szövetség Tel-Avivban tartott ülést, melyen az egész ország szervezetei képviseltették magukat, jelentést olvastak fel, melyből kivilágosodott, hogy jelenleg 10 000 zsidó alkalmazott dolgozik Palesztinában. Ezeknek 60%-a a Histadruth kötelékébe artozik. A tanácskozások középpontjában a munkanélküliség kérdése állott.

— A MIKÉFE évvégi vizsgálai. A Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület két intézetében most folytak le az évvégi vizsgák, melyeken dr. Deutsch Ernő igazgató-főorvos, a tanügyi bizottság elnökhelyettese elnökölt, aki a tapasztalt nagyszerű eredményért elismerését nyilvánította úgy a tantestület tagjainak, mint a növendékeknek. A tannoncotthoni vizsgán jelen volt dr. Faludy János, Budapest székesfőváros Népművelési Bizottságának kiküldöttje, aki kijelentette, hogy bár előkészítették őt arra, hogy Mikéfe vizsgálója kimagasló eredményt hoz, mégis az itt tapasztalt gyönyörű eredmény meglepte. A kertészképzőtelepen a vizsga szellemi része után Szabó József százados leventeoktató mutatta be a növendékek szabadgyakorlatait.

— A holland királyi család az amsterdami zsidónegyedben. A királyi család ezen a héten hivatalos látogatást tett Amsterdamban és ez alkalommal felkereste a gazdagon feldíszített zsidó negyedet is. A látogatás folyamán Bernhard herceg, Julianna trónörökös nő férje, megtekintette a híres Asscher gyémántgyárat, melynek tulajdonosa az askenázi hitközség elnöke. A herceget maga a tulajdonos kaluzolta.

— Anyák napja Dunaföldváron. A dunaföldvári kultúrnap keretében az Anyák Napját ünnepelte az elemi iskola, melyen a vendégeken kívül részt vett az egész hitközség. A kerti iskola árnyában dr. Valkó I. isk. elnök megnyitja után dr. Hahn István szólott az anyákhoz, majd Richter Arthur tanító poétikus felolvasása vezette végig az ünnepélyt, melyben ének is zendült, vers is esendült a tanulók ajkáról. A gyermekek fogadalma után Silberstein Adolf dr. siklósi főrabbi beszélt. A meghatóan szép ünnepséget melegen ünnepelték Richter Arthur tanítót.

— Halálozás. Welcz Izrael pesti rabbi neje a neves Balayti Efraim tornaaljai rabbi leánya 49 éves korában hosszas betegség után elhunyt Csütörtökön június 17-én temették mély részvét mellett. Halálát nagytudású férjén és családján kívül kiterjedt rokonság gyászolja.

— A Wertheim áruház árja kezembe került. A híres berlini Wertheim áruház, melynek tulajdonosai már évekkel ezelőtt kikeresztelkedtek, július 1-ével árja kezembe megy át. A jelenlegi tulajdonos, Georg Wertheim kezében csak a részvények 15 százaléka marad.

— A mátészalkai izr. hitközség jún. 20-án ünnepelte főrabbiájának, Grünbaum Manasse-nek 50 éves papi jubileumát. Az ünnepelés a főrabbi szerénységére és korára való tekintettel a legszűkebb családi körben folyt le. Az izr. intézmények a köztestületben álló főrabbi érdemeit jegyzőkönyvekben megörökítették és ezek kivonatát, valamint díszes kiállítású aranyozott keretbe foglalt üdvözlő iratokat vasárnap délben adták át az ősz főpápnak. Este a nagytemplomban Fried Márton törökzentmiklósi kántor vezetésével ünnepi istentiszteletet tartottak, amelyen az ünnepelt fia és utóda: Grünbaum Frigyes főrabbi magaszármával való beszédet tartott. Este 9 órakor mintegy 100 terítékes ünnepi vacsora volt a hitközség dísztermében, amelyen sok felkészítő hangzott el. Grünbaum főrabbi szerényen elhárította magától az ünnepelést, melyről csak az utolsó napon szerzett tudomást.

— A brest-litovszki pogrom áldozatainak felsegélyezése. A brest-litovszki pogrom áldozatainak felsegélyezésére kezdeményezett akció egyre szélesebb méreteket ölt. A legutóbbi héten a helyi bizottságok száma 203-ról 310-re emelkedett és ez a szám a legközelebbi hetek folyamán előreláthatólag még emelkedni fog. Legutóbbi szombaton Varsó összes zsinagógáiban és imaházaiiban a segélyakcióban való részvételre hívták fel a hívőket és 200 helyen prédikációban ismertették az akció jelentőségét.

— Két havi fogház rituális hús miatt. Ratibor esküdtbírósa két havi fogházra ítélte a 61 éves Sigfried Hechmann, mert beleütközött az állatok rituális vágása tekintetében hozott törvénybe. Kochmann rituálisan levágott állatok húsát küldte a sziléziai népszavazási területről más területekre. Az ítélet indoklásában kimondja, hogy pénzbüntetés nem jöhetett számításba miután az elítélt elsősorban a nemzeti szociálista Németország politikai törvényei ellen vétett.

Gyermek és diákküldő a Svábhgyen.

Subalpin, klimatikus gyógyhatású vidéken, 1700 négyszögletes parkban, **dr. Frenkel Bernát** vallás-tanár **Zsidó nevelőintézetében**. Prospektus díjmentes. I. Zalai-ut 11. Telefon: 165—608.

Iparművész jutányosan készít babákat, divanyprókat, függönyöket és egyéb iparművészeti cikkeket, kivánása hához megy. Cím: a kiadóhivatalban.

Ifjusági istentisztelet

— Levél a szerkesztőhöz —

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

A hittanítás a középiskolákban régi panaszom tárgya. Tudom, hogy Szerkesztő Úr felszisszen a hittanítás miatti panaszomra, mert a hittanárokat is sok méltatlanság éri s ezért nem szívesen foglal ellenük állást. De hát mégis meg kell mondani, hogy nem helyes az, hogy némelyek félőrlás késéssel jönnek az órákra, az anyagot kedvetlenül adják elő, akadnak olyanok is, akik nem képesek lekötni tanítványaik érdeklődését. Ez persze csak egyesek ellen szól s a szakfelügyelők segíthetnének a dolgon.

Tulajdonképpen panaszom az ifjusági istentisztelet jelenlegi rendje ellen irányul. Több ízben végighallgattam az ilyen istentiszteleteket és fájdalmasan állapítottam meg, hogy a legtöbb középiskolás nem ismeri ki magát az imakönyvekben, nincs tájékozásuk az imarend dolgában, csak a „Zsinagógai Énekek” című könyvecskékkel mennek a templomba, eléneklik a benne foglalt énekeket, de a legtöbbnek tartalmát nem értik.

A hitszónoklatok értékesek, de túlmagasan szármalyanak, a legjobb tanuló is alig képes követni. A mi diákorunkban hittanáraink az istentiszteletet követő órán kikérdezték bennünket a szónoklat tartalmáról, azt szépen megmagyarázták, — most megelőgszenek azzal, hogy megőrjiják azokat, akik nem jöttek meg a templomban s ezzel vége a tanórának.

Az is baj, hogy az istentiszteleteken nincs fegyelem. Az én időmben minden osztály külön padban foglalt helyet s a „vigyázó” (jó magam 5 éven át voltam az!) ügyelt fel a rendre. Most néhány padot jelölnek ki egész iskolák részére, ezekben össze-vissza zsúfolódnak a tanulók. Újabbban — nyilván takarékosági okokból, mert pedagógiai szempontból ez csak ártalmas lehet — együtt tartják a fiú- és leány istentiszteleteket. Flőreláthatóan nem hasznos ez a rendszer, mindenesetre az eddig is hiányzott áhítat rovására megy.

Ments Isten, hogy ezért csak a tanárokat hibáztassam. Talán ők egyáltalában nem is hibásak ebben, hanem a rendszer. S az iskolaszékek? A júniusi vizsgákon megjelenő iskolaszéki kiküldöttek megelőgszenek a „köveddel”, nem kutatnak, nem kérdegszgetnek, néma leventékként mozdulatlanul ülnek. Így aztán nem lehet csodálni, ha nem veszik észre és nem jelentik a hibákat.

A legnagyobb jóindulat sugalta panaszos soraimat, talán a nyilvánosság ereje segíthet rajta!

Cs. E.

Pyrrhusi győzelem

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakó-képű, állástalan tanár

— No látja, tanár úr, előre megmondtam, hogy kár a benzinért. Mire való volt az egész? Én tudtam, hogy ebből a harcból csak az elnök kerülhet ki győztesen, még pedig fölényes győzelemmel.

— Miből tudta ezt olyan biztosan?

— Először is abból, hogy egy hatalmas, tömör többség áll mögötte, amely vakon, gondolkodás nélkül követi.

— Ez igaz, vakon és gondolkodás nélkül követi.

— Másodszor, mert tudtam, hogy amilyen chóchemek ők, nem fognak Önöknek egy ügynevezett hálás támadási felületet szabadon hagyni. És végül győzniük kellett, mert a maguk támadásainak nyilván nem is volt alapja.

— Hát a chóchemségukat kézből megkontrázom, ami pedig a támadások megalapozottságát illeti, várjuk csak meg a reggelyolcórái vonatot. Az akták még ninesenek erre nézve lezárva. És a győzelem? Nebieh! *Pyrrhusi győzelem* ez!

— De az Istenért, maga naiv ember, hát hiszen megsemmisítő többséggel, majdnem egyhangúlag fogadta el a közgyűlés a zárszámolásokat az indokollással együtt és a felmentvényt is az egész vonalon megadta! Ez már egy lezárt ügy!

— Hohó! Itt a tévedés! Láttam én már közgyűlési határozatot, még egyhangú is, amelyet megsemmisítettek. Ez a kis baleset sohasem tartozott a lehetetlenségek birodalmába. *Most sem!* Hogy majdnem mindenki vele szavazott! Ez nem jelent semmit, különösképpen erkölcsi szempontból nem. Ez csak azt jelenti, hogy akik annak idején megfizették képviselő-testületi tagságukat, *ma még* ragaszkodnak ehhez és állják a vásár kikötéseit. De meddig vajjon? Különösen ilyen tapasztalatok és tanulságok után, mint amilyenekkel ez a közgyűlés szolgált. Mert egyet le kell szögeznünk: Ezen a közgyűlésen és az azt megelőző bizottsági és választmányi üléseken a hitközség vezetése részéről a kínos kérdések hatása alatt *súlyos beismerések történtek.* És e

súlyos beismerések meg kell, hogy gondolkoztassák az elöljáróság és képviselőtestület azon tagjait, akik a maguk fejevel szoktak gondolkozni és akikben eleven felelősség tudat él, vajjon vállalhatják-e a közös felelősségből rájuk eső részt a hitközség ügyeinek jelenlegi irányításáért és vezetéséért? *Elvégre ez a felelősség nem évül el* olyan hamar és könnyen és nem sok kell ahhoz, hogy a nyilvános felelősségre vonás — ami nem is kizárólag egy közgyűlés keretében történhetik csupán — egy, két, vagy akár öt év múlva is megtörténjék! A mostani *beismerések* után...

— De miféle beismerésekről beszél?

— No, ne adja, kedves direktor úr, a naivat. Hát nem tudná? Nem hallotta, hogy a választmányok egy igen jónevű és szigorú erkölcsi felfogású tagja bizonyos kínos kérdéseket vetett fel, így a többi között a számszéki jelentésről, a pesti hitközségnek a budai hitközségi választásba való beavatkozásáról és az erre elköltött, de a zárszámolásban ki nem mutatott óriási összegről, azután a zárszámolásban ugyancsak ki nem mutatott olyan összegekről is, amelyeket egy bizonyos sajtóorganumra költöttek. Ezekről hallott? Megkérdezték, igaz-e ezek a hírek és — nem tagadhatták. De a legsúlyosabb beismerés az volt, hogy amikor szóba hozták a „*Zsidó Élet*” legutóbbi számának az 1935-iki zárszámolásból a macesz-, gabella-, házikezelési, stb. elszámolásoknak hiányosságára és homályosságára rámutató cikkét, akkor fékevesztett, dühös és sértegető kifakadások és grombaságok voltak a válasz, nem is közgyűlési *zavaró körus*, hanem a „fölényes” elnök részéről, aki pedig egyébként mindig olyan nagyra van az idegei fegyelmzettségével és kormányozhatóságával. Megfeledezett arról, hogy aki a

közpénzek felett diszponál, ha elszámolásra nézve magyarázatot, kiegészítő felvilágosításokat kérnek — történjék ez mondjuk, akár tájékozatlanságból, akár értelenségből, akár ellenzéki firtatgatásból, vagy bármi más okból — *ezeket a magyarázatokat, kiegészítéseket és felvilágosításokat meg nem tagadhatja* — ha csak nem akar feltűnő gyengeséget elárulni. *Joga, sőt kötelessége a képviselőtestület minden tagjának és a sajtónak is megkérdezni: „Mi ez? Mi történt itt?”* — ha valami nem látszik világosnak. És itt kitérni a felelet elől — *fölr egy önlepleléssel.* Egyébként a közgyűlés más önleplelésekkel is szolgált.

— Ugyan? Hát aztán mivel?

— Hát pl. a többi között azzal is, hogy a „Zsidó Élet” cikkére az elnökség nemcsak felvilágosítást nem o hajtatni, de a maga igazát a cikkekel szemben a bíróságnál sem hajlandó reklamálni, holott erre fel is szólították. Hát ez így nagyon könnyű! Csak talán nem volna szabad elfelejteni, hogy ev hitközség még sem üzleti vállalkozás! Azután nem önleplelézés volt-e?...

— Micsoda?

— Ami pl. a választójogi javaslatlalt történt. Az elnök ígéretet tett a választások idején, hogy a hitközségi választójog reformját meg fogja valósítani. Benyújtották a javaslatot. Leszavazták: nem szükséges, nem időszerű, stb. És az egész dologban az a legtragikomikusabb, hogy a *leszavazásban* azok voltak az elnök szövetségesei, akiknek kinn a fórumon folyton csak az általános titkos választójog bugyborékol az ajkukon. De ezek az urak elszámították magukat. Elefelejtették, hogy a hitközség tagjai egyúttal az országos és községi választásoknál is érvényesíthetik szavazataikat. És fogják is! Mert még sem engedhetik magukat úgy falhoz állítani, hogy mint demokratikus és liberális vezérpolitikusoktól maguk mögé sorakoztassák magukat, azoktól, akik azután a zsidóság-nak a maga külön közéletében egyáltalában nem hajlandók az örendelkezés legelemibb jogát

Ruzsbach (Slovensko) THERMÁI IS GYÓGY-ÉS STRANDFÜRDŐ
kítűnő orth. קצו konyha, — FRIEDMANNÁL „Villa Meth”
Va-utállómas: Podolinec.

sem biztosítani. Hát ezek az urak is levizsgáztak! Azután nem önelplezés volt-e az, amikor...

— Még van?

— De van ám! Amint tudja, szöba került a képviselőtestületi tagok inkompatibilitása. Vannak t. i. néhányan olyan maradi gondolkodású férfiak, akik összeférhetetlennek tartják, hogy képviselőtestületi tag egyúttal szállítója lehessen a hitközségnek. Erre feláll a gazdasági ügyosztály egyébként kitűnő és rokonszenves előjárója és a következőket mondja: Aki tagja a képviselőtestületnek, az nem kerülhet ennek révén hátrányba a nem képviselőtestületi tagokkal szemben és ő nem is hajlandó a képviselőtestületi tagokat a hitközségnek való szállítás jogától és lehetőségétől megfosztani, amikor éppen azt tapasztalja, hogy ezek a szállításnál mindig promptaknak és megbízhatóknak bizonyultak.

— Hát nem igazságos álláspont ez? Én ezt száz százalékig aláírom.

— No, én kíváncsi vagyok, ezt az elvet vallotta és ezt a gyakorlatot követte-e az előlátor úr akkor is, amikor pl. Budapest törvényhatóságának volt a tagja? Egyébként ezen a ponton hajlandó vagyok is a betűszerinti rigorozitáshoz engedni — bizonyos kautéllal mellett.

— És pedig?

— Először, ha mindenkor zsüri állapítja meg, hogy a képviselőtestületi tag az áru ugyanolyan jóságú és a szállítás megbízható-sága mellett a legesőbb és másodsorban, ha a prompt és megbízható szállítást kizárólag csak áru és nem egyszersmind — *vols* szállításában is kell produkálnia. Egyébként a fennálló gyakorlat mellett az egész összeférhetlenség elv komédiává aljasul. Különben a sok szónak is csak egy a vége: Ha valakitől elszámolást kérnek, vagy az elszámolás kiegészítését és megmagyarázását követelik, ő pedig csak azt feleli: Bennem meg kell bízni és slussz! — az hiába próbálja szervezett közgyűlési *zavaró körúszával* elhallgattatni a kritikát és hiába próbálja a szavazatok többségét maga mellé állítani — az ilyen „győzelem” még csak nemis pyrrhusi győzelem, az ilyen győzelem valójában — *súlyos erkölcsi vereség!*

SPECTATOR

A zsidók köz- és magánjoga Lengyelországban

Irta: Dr. STEIN ARIUR Budapest

1. Eőszó.

A zsidó köz- és magánjoga Magyarországon című művem sajtó alatt van. I. s. első kötete rövidesen már meg fog jelenni. Remélem, hogy második és harmadik kötetét is gyors egymásutánban sajtó alá rendezhetem. Felkérem a hitközségeket intézményeket, hogy a zsidók köz- és magánjogára vonatkozó bírósági, miniszeri vagy egyéb hatósági döntéseiket bocsássák rendelkezésemre. Mert minél több az adatom, annál kimerítőbb lesz ez a közérdeket szolgáló munkám.

Most már azon adataim rendezéséhez fogtam, amelyek Európa többi államainak zsidóságára vonatkoznak. Ezek közül a Lengyelországi zsidóságra vonatkozó néhány olyan adat közlését kezdem meg, amelyek közérdeklődésre tarthatnak számot.

Közérdeklődésre, mert hiszen a zsidóság ma is világpolitikának lett a problémája; ezen belül pedig lengyelországi zsidóság, a „polisiak” ügye, speciális jelentőséggel bír. Nem is oly régen járt Beck len gyel külügyminiszter Angliában, elsősorban a lengyel zsidóság, „főlölegének” mikénti elhelyezése végett.

A dómah setósur lööpikajresz: tudj válaszolni az ápiakairesznak, nem azért kötelessége minden zsidónak, mert a kioktatással — reméljük, hogy — helyes irányba terelhetjük meggyőződését, hanem *ubiärtó haró mikirbechó* azért hogy a magunk meggyőződését erősítsük és a kishitűséget a magunk köréből érzelmeinkből, gondolkodásunkból irtsuk ki. Ehhez pedig a zsidóság történetének és jogának ismerete elengedhetetlenül szükséges. *En kol chódos táchász hásemes*, meg-megújulnak a múlt történései, meg-megismétlődnek a történelem eseményei. Jog és történet korrespondálnak; a mindenkor események befolyásolják a jog alakulását, a jog pedig irányítógat hat még az eseményekre is. A múltból okulást méríteni, tapasztalatokat levonni; ez feladata, ez hivatása minden zsidónak, de főként a zsidóság vezetőinek.

Hogy Európa államai közül Magyarországon után Lengyelország zsidóságának köz- és magánjogát ismeretem, ennek objektív, de érzelmi és kegyeleti oka is van. A lengyelországi zsidóság nemcsak számban, hanem súlyban is évszázadok óta a legtekintélyesebb Európában. A diaszpóra legnagyobbjai Len-

gyelországban működtek, onnan származtak. A Minhag Polew, a lengyel szokás, az elfogadott Közép-európa allamaiban.

Az érzelmi és kegyeleti ok: Is-tenben boldogult édesapám, a tirnauiai halhatatlan nagy papja, a világháborúban 5675. Miké szombatján *Avol ásémim ánáchnü ál áchénu* mottóval templomi szónoklatot tartott a galíciai zsidók érdekében, a „polisiak” mellett. Tette ezt akkor, amikor a közvélemény hatása alatt a hatóságok és ennek következtében a zsidók is megtagadták minden közösséget a világháborúnak ezen legszerencsétlenebb mártírjaival. Emberi együttérzés és testvéri szeretet diktálta ennek a fenkölt beszédnek minden gondolatát, minden mondatát, minden szavát. A beszédet így fejezte be: „és különösen mi, nagyszombati zsidók, vagyunk adópai a galíciai zsidóknak. 420 éve annak, hogy e város zsidóságát ártatlanul vádolták, kínozták, üldözték, hontalanná tették. Kiűzték a városból. Földönfutók lettek. És tudjátok, hol fogadták őket őszinte, meleg testvéri szeretettel? Tudjátok, hol sírtak velük és hol gyászoltak velük, hol örökölték meg városunk vértanúinak nevét? Galiciában! A galíciai zsidók! A hírneves Remó, rabbi Móse Iszerlesz, krakkói templomában ma is olvassák egy gyászdalban nevüket. És most e galíciai zsidók utódai lettek hontalanok. Most ők keresnek oltalmat, menedéket, akik a világháborúnak első áldozatai. Fogadjuk mi is őket meleg testvéri szeretettel. Háláljuk meg azt, amit elődeik őseinknek nyújtottak. Az emberi szeretet és a testvéri együttérzés egyesítsenek szerencsétlen hittestvéreinkkel.” E beszéd óta szívügyem a „polisiak” igazolása.

A zsidóság helyzete világszerte rosszabbodott. De ha van fokozat a rosszban, úgy a zsidóságon belül a lengyelországi zsidóság, a polisiak, helyzete a legkétségbeesettebb. Pedig a lengyelországi zsidóság története megtanít arra, hogy nemcsak árdrágítók, nemcsak siberék, hanem a zsidóság nagyjai, az emberiség halhatatlanjai is büszkén vallották magukat polisi származásuaknak. A lengyelországi zsidóság kiérdemelte az elismerést, mert csak elenyészően csekély százaléka az árdrágító, a siber, — a zöme jámbor zsidó, lelkes hazafi, becsületes ember, akik híven szolgálták mindenkor Istenüket, hazájukat és az emberiséget. Amint az azt alábbiak bizonyítják és igazolják.

Folytatjuk.)

*****

Elhalasztották a jeruzsálemi községi választásokat a bizonytalan helyzet miatt. A jeruzsálemi Waad Hakehila vezetősége a Waad Leimi vezetőségével megbeszélést folytatott, melyen elhatározták, hogy az esedékes községi választásokat egy évre elhalasztják, miután a jelenlegi politikai helyzet nem alkalmas a választások megtartására.

Ujnonnan iratolt

nagy Tóra
eladó.

Cím: a kiadóhivatalban.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Az úr,
a Sip-utcában is úr!

És gavallérosan fizet!... Szól pedig e példázat arról, hogy az Egyakarat nagyon lekötelezettnek érezte magát egyik háziorvosával szemben, aki mindentől függetlenül igen kitűnő és szimpatikus ember és valóban rá is szolgált minden elismerésre. No és aztán a háládatosság sem tartozik épen az emberi tulajdonságok közé, úgyhogy idáig minden rendben is volna, csak az a fránya Spectator ne piszkálná meg mindig a dolgokat. De ő megpiszkálta. És ez esetben kitűnő a következő: Az Egyakarat, nehogy az ő szerény javadalmazásából alig-alig biztosított háztartási egyensúlyát hálája és gavallériája esetleg felborítsa, úgy segített magán, hogy hamarosan szervezett a hitközségi kórházban egy külön rendelőt a hitközségi alkalmazottak részére és ennek a rendelőnek a vezetését bízta rá a szobanforgó orvosra havi 150 pengő és átlag napi egyórát lfoglaltsággal. Még egyszer hangsúlyozzuk, hogy értesülésünk szerint a rendelő orvosilag nagyszerűen van ellátva, de azért meg kell mégis kérdeznünk: Lehet-e és szabad-e egyéni hálára és gavallérkodásra közpénzeket felhasználni, akkor, amikor ugyanazt a munkát — ha nem is külön szervezett állás keretében — addig is teljesen kifogástalanul ellátta éveken keresztül a kórház egyik kitűnő belgyógyász-főorvosa — még pedig külön díjazás nélkül?!

*

Mit lehet megtudni
az elektrokardiogramia segítségével?

Az elektrokardiográfiát eddig tudvalevőleg kizárólag az orvostudomány alkalmazta és pedig abból a célból, hogy segítségével a szívnek bizonyos hibáit kimutassa. A véletlen — ez a legnagyobb felfedező — most kiderítette, hogy az elektrokardiográfia azt is megmutatja, mekkora az emberben, speciálisan orvosokban, a kollégiális szolgálatkészség, a tudományos szolidaritás, vagy a kari féltékenység stb. Törént ugyanis, hogy egy erdélyi magyar zsidó orvos meg akarta tanulni a kardiográfiát. El — feljőve tehát Pestre, itten is a zsidó kórházba, —

mert hát elvégre is hová menjen egy — mondjuk — dr. Weisz? A fogadtatás megnyugtató, sőt biztató volt. Az igazgató-főorvos rögtön intézkedett is, hogy dr. Weisznak mindenben álljanak a szakorvosok rendelkezésére. De a dii minorum gentiumnak ez kellemetlen teher volt: Dr. X. ha tőle kérdezett valamit, tovább küldte dr. Y-hoz, ez meg dr. Z-hez, ez pedig azzal intézte el a dolgot, hogy „még ezt sem tudja?” Így hát dr. Weisz a zsidó kórházban nem sokra ment. Gondolt tehát merészet és nagyot — elment egy nem-zsidó kórházba. És jól tette, mert néhány nap alatt elérte célját, minden leszólástól és megalázó gögösködéstől megkímélten. Mielőtt azonban hazautazott, elment a zsidó kórházba, hogy egyrészt az igazgató főorvosnak megköszönje a jóságát, másrészt, hogy azt is elmondja neki, mit leplezett le az elektrokardiográfia. A direktor meghallgatta és csak ennyit mondott:

— Jól tette, hogy elment a másik intézetbe...

Dr. Weisz értetlenül nézett rá és valószínűleg még ma is azon töri a fejét valahol ott Erdélyben, hogy mit is jelenthetett a direktor dodonai kijelentése?

*

Kóser vagy nem kóser?

A *Legyező* hirdetési mindig sok érdekességgel szolgál. Ilyenkor van a szanatóriumok, nyári panziók, deáküdüllők, internátusok stb. hirdetéseinek a szezonja. A *Legyező*ben is rengeteg ilyen van. Azt persze, nem nagyon nézi, hogy a hirdetett helyen az ellátás rituális-e vagy sem. Azt sem árulja el, hogy pl. a többször hirdetett *Sz-y terrazon* a Lipótvárosi Parkban, azok a bizonyos „elsőrendű vacsorák”, amelyekre a *Legyező* zsidó olvasóinak a figyelmét felhívja, héber vagy latin betűkkel vannak-e kóseroknak, avagy netalán tán nem-kóseroknak minősítve. Különbben is megszoktuk már, hogy ez a zsidó pénzen fenn- és eltartott újság ha megfizetik, egyformán hirdet, tehát ajánl a zsidóknak kóser és nem-kóser is. De a teteje mégis mindenek mégis ez a hirdetés: „Elemi és polgári iskolai

fiúk és lányok havi... P díj mellett *valláskülönbség nélkül* felvétetnek a... sz-i *reform.* polg. iskolai internátusban.” Azt persze, most sem mondja meg a *Legyező*, hogy ebben a református internátusban a valláskülönbség nélkül felvett zsidó deákok kóser vagy nem-kóser ellátást fognak-e kapni.

*

A hősi szellem
szakértői is
csak ők!

A zsidó hősi halottak emlékének megörökítésére kiírták a művészi tervpályázatot. Jöttek a különböző szép és szebb, érdekes és érdekesebb pályatervek. Most már csak a zsűrit kellett kiküldeni. De kik legyenek a zsűri tagjai? Hát kik lehetnek mások, mint ők? Katonák?? Ugyan kérem, azok sem nem vezérigazgatók, sem nem kormányfőtanácsosok, van is azoknak fogalmuk arról, mi az a hősi szellem? És összeállították a zsűrit katonamentesen.

*

Amivel már
nem hengegnek

A Pesti Izr Hitközség nagy évi jelentése, amellyel igen sokat és igen sokszor fogunk foglalkozni, így első pillanatra is egy nagy hiányosságot árul el. A sok dicső és áldásos cselekedet között, amelyek nem győznek elég gazdag hangszereléssel megénekelni, sehohsem szerepel az a nagy koncepciójú és főképp sikerében nagy jelentőségű tettük — mert ez aztán *tett* volt, — amellyel a budai hitközségi választásnak három hónappal való elhalasztását a magyar zsidóság önrendelkezési jogának nagyobb dicsőségére, minden különösebb ok és cél nélkül a kormányhatóságtól kikunyorálták. Miért nincs erről a hatalmas sikeréről egy szó említés se? Akkor milyen nagyra voltak vele! — Most már nem érdemes vele hengegniök?!...

*

Kőbányai fúziós
hullámverések

A pesti hitközség, illetőleg a siputcai kancellária fúziós szerelmével tudvalevőleg úgy magához ölelte a kőbányai hitközséget, hogy ez majdnem belepusztult. Most próbál a fojtogató öleléstől szabadulni. A talpraállás küzdelmeiben sok mulatságos és jellemző epizód is adódott. A legutolsó közgyűlésen pl. a fúziósok

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lőwy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel. 1-515-81.
Fióközlét és te'ep III. Bécsi-út.
A trolleybus indulási állomásától 2 percnnyire.

— már nagyon-nagyon kevesen vannak! — kifogásolták, hogy az autonómista vezetőség redukálja a kiadásokat és a tisztviselők fizetését is, legnagyobb mértékben pedig a rabbi és a főjegyző fizetését.

— Miért éppen ezét a kettőt? — kérdik a fúziósok, — hiszen ezek fáradoztak legtöbbit a hitközség érdekében.

— De melyiknek az érdekében? Hát már nem a sípuccában rejlik számukra az elégtétel — kedélyeskedtek az autonómisták.

Aztán valaki a hitközség financiáinak rendezése kapcsán azt a rémképet is falra festette, hogy a síputcai gazdalkodás következtében esetleg be kell majd csukni a kőbányai zsidó iskolát

— Hogy lehet ilyet még csak felvetni is. Iskolát becsukni — a legnagyobb erköletelenség! — zúgták a fúziósok.

— A síputca — a maguk ideálja — egyszerre kettőt is becsukott — replikázták az autonómisták. Ha ő teszi, nem erköletelenség?

De a legmulatságosabb figura a fúziós doktor bácsi volt, aki nagy emfázissal szavalt, hogy nem kell az iskola miatt az adót emelni, hanem itt vannak a tehetősök, meg az előljárók, nyúljanak azok a zsebükbe és akkor megkaphatja az iskola is a magáét. Csak teljesítse mindenki a kötelességét

Nagy derültség a síputcáért lelkesedő doktor bácsi szavaiért, mert mindenki tudja róla, hogy az adakozóképesség nem éppen szenvedélye neki. Amikor az adóját egy kisesit felemelték, megfellebbezte egészen a közgyűlésig és amikor egyszer egy előkelő kőbányai zsidó aszszony, aki az iskola tanszereinek beszerzésére gyűjtött, őt is meglátogatta, akkor nem éppen a legbarátságosabb módon adta tudtára az illető hölgynek, hogy éppenséggel nem érzi magát megtisztelve a bizalom által. És nem adott persze egy áldott garast sem Hja, ilyenek a fúziósok!

De hát be is fellegett már végleg Kőbányán a fúzió! —

Még mindig a régi nóta

A pesti Fűhrnél megint érdeklődött egy indiszkrét képviselőtestületi tag, hogy *valóban százezreket költött el a pesti hitközség a budai unifikáció céljaira*. Ezt a fűhrer nem is tagadta, de ismét azt hozta fel indokolásul, hogy Pestnek *intézmé-*

nyei fenntartásához feltétlenül szüksége van a Budára átköltözötték adójára.

A válasz a téjékozatlanok előtt egészen meggyőzőnek látszik. De a tájékozottak nem veszik tudomásul, hanem tovább kérdeznak. Így többek közt azt, érdemes-e százezreket elkölteni akkor, amikor *összesen cca 1500 pesti hitközségi adófizető ment át a pesti hitközségből a budaiba és ezek mindössze cca 60.000 pengő adójövedelmet reprezentálnak*. És azok az intézmények! A kórház aktív, annak nincs szüksége támogatásra. Az intézményeket pedig nem a hitközség tartja el, hanem azok az

egyesületek, melyeknek kötelékébe tartoznak, míg az az összeg, mellyel a pesti hitközség fenntartásukhoz hozzájárul, 500 és 1000 pengő között váltakozik. Miről van tehát szó, ha nem hatalomról?

Apóstiti orvosok

Igy hívja a hitközségi argot azokat az orvosokat, akik rokoni protekcióval jutottak állásba a pesti hitközség kórházában. T. i. ezeknek legnagyobb része *vagy már veje, vagy jövendőbeli veje* valamelyik *hitközségi korifeusnak*. Ők azok, akik az apóstól kaptak állást. Ezért ragadt rájuk az apóstiti cím és jelleg.

Miért hiányzik az áhitat templomainkból

— Levél a szerkesztőhöz —

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Sok szó esett már arról, miért nem találják meg hittestvéreink templomainkban azt az áhitatot, mely másfelekezetű polgártársainkat saját templomaikban olyan átszellemült hangulatba ringatja. Pedig nem is mondhatjuk azt, hogy volna vallás, mely magasztosabb és fenségesebb volna, mint a mienk. Nem ismerek művészebb egyházi dalt, mint a Kol-Nidre, megrázóbb imát, mint a Jiszgadal. És mégis templomainkból — egy-két kivétellel, azok is inkább orthodoxok — hiányzik az áhitat szentsége. Laikus lélek vagyok, nem pap, mégcsak talmudista sem, csak az élet, a zsidó élet egyik szürke katonája, aki keresi, kutatja a templomot, ahol áhitatban elmerülve felemelkedhetne Istenéhez.

Áhitatkeresésemben sok mindent megláttam, ami rávezetett arra, miért nincs áhitat a mi templomainkban. Ezeket szeretném most igen tisztelt Szerkesztő Úrnak csokorba kötve átnyújtani. Használni ugyan nem fog, de nagy megkönynyebbülésemre szolgál, ha kimondhatom azt, ami már oly régen nyomja lelkemet.

A hatalmi téboly már templomainkat, illetve azok előljáróit is megszállta. Magam tapasztaltam, amidőn egyik este az istentisztelet kezdésére kijelölt idő már rég elmult, de nem lehetett imádkozni, mert az egyik „inspekciós” előljáró az udvaron sétálgatva cerelet-t tartott — s bár benn a templomban együtt volt a minnje — nem akarta abbahagyni bizonyára fontos megbeszéléseit. S a minchát nem merték nélküle megkezdeni, mert hát

az előljáró úr, Istenem, ha megharagszik. Elképzelhető, hogy mikor végre ¼ óra múlva az előljáró úr mégis elhatározta magát, hogy miután már sokat sétált, jó volna egy kicsit leülni és bejött a templomba, a hívek áhitata a legmagasabbra szökkenet.

Beszélnék vallásgondozásról, de a legfogékonyabb anyagot, a zsidó ifjúságot, egész helytelenül kezelik. Ha a hittantandíjat — ezt az egyedülálló csodabogarat — nem fizetik le, esetleg visszatartják bizonyítványaikat, de arra, hogyan kell a templomban viselkedni, arra még a lefizetett tandíj ellenében sem oktatják ki őket. Játzóhelynek tekintik a templomot, rendetlenkednek s mindenképpen csak zavarják az imádkozást.

De ne gondoljuk, hogy csak az éretlen ifjúság viselkedik így. A harmincévesek se különbek. Megfigyeltem több ízben egy ú. n. harmincast. Soha el nem mulasztott egy reggeli istentiszteletet sem, jött, felöltötte a taliszt s a tefillint, aztán leült s nekilátott kedvenc sportlapjának kiolvasásához. Mikor ezzel úgy az istentisztelet vége felé végzett, felállt és imádkozásba kezdett. Nagyban növelte ezzel a körülötte ülők áhitatát.

Nem beszélek arról, hogy a lájnolás a legjobb beszélgetési alkalom; ezt már mindenki természetesnek veszi, de az már mégis csak felháborító, hogy a sómóne eszré alatt egy ú. n. „jampec” háttal állva a Szentélynek, hangosan beszélget padban álló társaival. Köpködnek, beszélgetnek ők mindig, nem zavarja őket az sem, hogy a tem-

plomba azért is járnak emberek, hogy kissé imádkozzanak. De nem tisztelik ők a kadis-mondók gyászát sem. Hangosan nevetgélve folytatják feesezésüket akkor is, midőn az elárvultak imája sír fel az ajkukon.

Külön fejezetet érdemel a koldú-sok hada is, amely valósággal el-lepi a hátsó padosorokat. Természe-tesen ők sem imádkoznak, hanem az egyik feljegyzéseket készít, a másik hangos csörrenéssel számol-gatja pénzét, a harmadik és negye-dik pedig azzal szórakozik, hogy elmondják egymásnak, hogy az „imádkozók” közül ki milyen bő-

kező. És ha mindezek ellenére az embernek sikerült áhitatha merül-nie s azzal a jó érzéssel távozna a templomból, hogy most egy fél-órásra elfeledkeztem gondjaimról, bajaimról s átadtam magam Iste-nemnek, akkor a kijártnál megro-hanja őt a koldúsok serege s ha va-lamelyiknek nem talál adni, az ka-bátját ráncigálta követeli a maga baksisát.

Ezért nincs és nem is lehet áhitat templomainkban igen tisztelt Szer-kesztő Úr.

Tisztelettel:

egy ember, aki imádkozni is szeretne a templomban.

SCHALOM ASCH:

Der Krieg geht weiter

Amikor a nemzeti szocializmus diadalmasan befejezte forradalmát és átvette a kormányzást Németor-számban, sokan és pedig sokan a zsi-dóság soraiból is azzal vádolták meg a német zsidóságot, hogy nagy részben maga bűnös annak az an-tiszemita fellángolásnak előidézésé-ben, mely a német nép nagy tömegeit hajtotta a nemzeti szocializ-mus táborába és ezzel azt kormány-képesé tette. Azt állították a vá-daskodók, hogy a német zsidóság a weimari alkotmány uralkodásának idején túl mohón tolakodott elő-terbe, elfoglalt minden elfoglalható pozíciót, tüntetett az államhivata-lokban, mindennütt ott ágalt a fórum-on, meggazdagodott az infláción, bőségben élt, amikor a nép nagy tö-megei nyomorogtak: természetes tehát, hogy azok a néprétegek, melyekben ugys meg volt a hajlan-dóság az antiszemitizmus iránt, minden nyomorúságáért a zsidósá-got tette felelőssé, teljes erővel és lelkesedéssel vetette magát a nemzeti szocializmus karjaiba.

Igaz ez? Így van ez?

Erre a kérdésre akar választ adni Schalom Asch, amikor új re-gényében, a „Der Krieg geht wei-ter”-ben elénk varázsolja az inflá-cióis idők Németországának meg-döbentő hűségű és félelmetes ob-jektivitású képét. Regénye nem vé-dőírat a zsidóság felett elhangzott vádbeszédre, csupán megállapítás: ime lássátok, ilyenek voltak ők, zsi-dók és keresztények, urak és prole-tárok, herék és dolgozók így éltek, így dolgoztak így pusztultak, így dözsöltek, — én elétek tartam az el-múlt idők képét, ítéljétek, ki a bű-nös, van-e bűnös egyáltalán más, mint a Sátán, aki az erőszak, az aranyborjú uralmát készíti elő a földön, egymásra uszítva testvért és testvért, barátot és barátot, nem-zetet és nemzetet, ezer mezbe öltö-ve, ezer hazug jelszót harsogva az érzékeny fülekre, hol, mint kom-munista ügynök, hol, mint nacio-nalista agitátor, amíg romhalmazzá nem változik az egész világ, porba nem dől a civilizáció és uralmának

napja fel nem ragyog a romok fö-lött.

És jönnek a regény alakjai. Jön Aaron Judkevitsch a spekuláns, amint egyenesen a fehérek által halálraítélt, de a vörösök sortűzétől összerogyó apjának holtteste mellől indul el, hogy a valutasibe-rek Eldorádóján, Danzigon át el-foglalja Berlint, magához kaparintsá óriási vagyonával és óriási lelkiis-meretlenségével a patinás nevű Bo-denheimersche Hypotheken Anstal-tot, előkelő cégért adva ezzel alant spekulációinak. De jön Max Bodenheimer is, a Hypothekenan-stalt békebeli porosz katonatiszti kor-rektségű zsidó vezérigazgatója, aki bankalapító őseinek csak nevét és vagyonát örökölte, tehetségét, nagy-vonalúságát nem, aki addig sáfár-kodott csak jól az örökölt vagyon-nal és örökölt pénzintézettel, amíg a vagyon önmagát táplálta és az intézet önmagát vezette: amint az új idők új vagyonkonzerválási és üzletvezetési formákat követel, ké-pessége és idegei felmondják a szol-gálatot és ennek konzekvenciáját a háborúból hazahozott tisztí revol-verének golyójával vonja le. Megje-lenik a színen Max Bodenheimer fivére, a divatos író, aki egyformán tud lelkesedni a nemzeti irány-zatért és Páneurópaért, zsidóságá-ért, katolicizmusért, demokráciáért és porosz junkerizmusért és mindezt esodálatos átalakuló képességgel, még jóhiszeműen is teszi. Természe-tesen igen büszke arra, hogy fivé-rének felesége tiszta árja száрма-zású és többre becsüli árja szerető-jét, aki kiszípolozza és nevétsé-gessé teszi, mint feleségét, aki, mint valami felsőbb lényt tiszteli és min-den erejével csak azon van, hogy nagy férjének író munkásságát semmiféle kiesinyes, anyagias ok meg ne zavarja.

Látjuk a zsidó apa és árja anya

keresztény fiát, Hans Bodenheimert Szegény Hans értelmetlenül áll szemben úgy kereszténységgel, mint zsidósággal, míg fiatal életét tragé-diába nem dönti egy a kettősség: a nevelés és vér kettőssége. Elénk áll-nak a kis spekulánsok, a volt aktív katonatiszt és a lengyel menekült zsidó és a többiek, akik egyesült erővel síbolnak és halmoznak valu-tát és vajat, posztót és margarint, reszketve profitjukért, melyre már rátették mindent összemarkoló ke-züket a nagy spekulánsok, a háború infláció, forradalom, az egész né-met nyomorúság igazi okozói és vámszedői, akik előtt semmi sem szent, csak a saját érdekük, akiké minden gyár, minden bánya, min-den vasút, minden újság, ők irá-nyítják a bel- és külpolitikát, az ország demokrata és antidemokrati-cus kormányai egyformán az ő drótiakon rángatóznak, akik nem zsidók, akiket az író nem nevez meg, csak körülír és akiket lehet-ten fel nem ismerni a „Der Mann mit dem Schwarzen Bart” és más álnevek mögött.

Látjuk von Sticker-t, a magántu-dóst, a régi gentricsalád utolsó sar-ját, Soha életében pénzt nem ker-szett, csak tudományos munkássá-gának élt az apjától örökölt vagyon-nál, holott semmi hajlama és tehet-sége a tudományos pályához nem volt és csak azért lett tudós, mert a családban tradíció, hogy az időse-bik fiú katonai, a fiatalabbik pedig tudományos pályára lép. Szegény von Sticker ül a soha el nem ké-szülő munkája fölött, a körülötte zajló eseményekből csak annyit ért meg, hogy vagyonának kamatai egyre kisebb karéj kenyérre elege-dők, lassan elfogy a tőke is, mely-nek utolsó romjaiból még kifizeti a rangjának megfelelő osztályú teme-tést, azután ugyanúgy vonja le helyzeté konzekvenciáját, mint a zsidó bankár, Max Bodenheimer. Megismerkedünk leányával, Lotte-val, a derék, jó értelemben vett, modern, dolgos nőtipussal, aki szereti Mas Bodenheimer fiát, a félárja Hansot és aki, amikor szülei és Hans között kell választania, sze-relme mellé áll. Ennek a felvilágo-sodott, egészséges gondolkodású, egyeneslelkű nőnek fivére Wolfgang von Sticker. A háború az iskola padjaiból ragadta ki; nem tud sem-mit, nem tanult semmit, csak ölni, csak gyűlölni, csak lázadni. Fél-recsúszott életével nem kezdhet már beleidegződött tulajdonságainál fog-va sem mást, mint odaáll azok közé, akik a gyűlölet apostolainak kato-naságát képezik, nem tudják, nem is tudhatják, hogy amit tesznek megesüfolása emberi érzésnek, jog-nak, és aki ebben a beállítottsá-gban tisztalelkű testvérét, amikor megtudja, hogy a zsidó Hans fele-sége lett és az ő gyermekeit hordja szíve alatt, egyszerűen lepuffantja, mint azokat a sokakat, akiket előtte küldött tömegsírok gödreibe.

Legszebben, leggyorsabban és leg-olcsóbban mos, fest és tisztít a **GERÖFFY-gőzmosóda**
Legkisebb tételért is házhoz megyek. Telefonhívó 125-767. (VI, SZONDY-U, 66.)

Ezt a Németországot és ezeket az alakokat rajzolja meg Schalom *Asch* regényében. Természetesen nem állítja, hogy minden német ilyen; a kiélezett egyéniségek csak a velük hasonlatosságra számot tartó halványabb kontúrú típusokat jelzik. De amikor az olvasó leteszi a könyvet, már sok mindent megért abból, amit eddig képtelen volt magának megmagyarázni. És

főleg nem vádaskodik tovább, hanem a vélt okok helyett az igazi eredő felé fordítja figyelmét. Megrázó hatású, lenyűgöző erejű, izgalmas pergésű, szédítő mozgalmasságú munka, mely méltó módon sorákozik a „Mutter”, a Várostrilógia, a „Trost des Volkes” zseniális költőjének világképéhez.

Halász Sándor

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(6)

Cziráky László gróf halála után 1791-ben fia, gróf Cziráky Antal Mózes gróf (született 1771-ben, meghalt 1852-ben) lett Lovasberény földesura. Országbíró és nagyhírű jogtudós volt, kinek jogi művei most is értékek. Olvasva azokat a szerződéseket, amelyeket a lovasberényi zsidó hitközséggel kötött, mélyeséges meghatottsággal hódolunk szabadelvű gondolkozásának és tisztelettel hajlunk meg emberbaráti, nemes szíve előtt. Közel máfélszázad mult el azóta s mily másképen gondolkoznak és cselekednek most egyes magnásaink!

A lovasberényi hitközséggel 1798. január elsején kötött és húsz pontból álló, díszes initálékkal ellátott szerződés egyes részleteit érdemes kiemelni, mert világot vetnek a Cziráky grófi családnak s főleg gróf Cziráky Antal Mózes nemes, fenkölt gondolkodására. A német nyelven megfogalmazott szerződés így kezdődik:

„Anton Moises Graf Cziráky von Dienesfalva, immerwährender Herr des Schlosses und der Herrschaft Stropke, Erbherr zu Lovas-Berény, Beled, Kenyere, Keeskéd etc., Sr. Kaiserlicher Majestät Kämmerer, Ritter des Goldenen Sporn und Kön. Hungarischen Stadthaltereii Secretair, mache Kund und zu wissen jeden daran obliegt, dass: nachdem es Gott dem Allmächtigen seinen Unerforschlichen Ratschlüssen Zufolge gefallen, meinen Innigstgeliebten und mir Unvergässlichen Herrn Vatern dem Willand Hoch und Wohlgeborenen Grafen Ladislaus Cziráky v. Dienesfalva, von diesen Zeitlichen abzurufen und zu sich in den Sitz der Gnaden aufzunehmen, ich aber durch Hoch dessen Ableben vermög Erbrecht zum Besitze der Herrschaft Lovasberény gelangt bin: So hat die im Marke Lovas-Berény wohnende Juden Gemeinde mich geziemend angegangen, um auch führohin

unter meinem Schutz und Grundherrschaftlicher Bothmässigkeit verbleiben zu können. Ich habe danach in Rücksicht dessen, dass benannte Juden Gemeinde schon beinahe 90 Jahre unter dem Schutz meiner Vorfahren, seeligen Gedächtniss gestanden, sich mit Zuneigung und Gehorsam gegen ihren Herrschaft stets betragen, dann in der zuversichtlichen Hoffnung, dass sie auch in Zukunft mit wahrer Treue und Ergebenheit jene Väterliche Huld, so sie bisher genossen und noch ferner zu genießen hat, zu erwiedern eifrigst bestreben wird, mich entschlossen ihn Gemeldter Juden-Gemeinde mittelst gegenwärtiger Schrift oder Privilegium der Wohnsitz allhier zu zusagen, meinen geneigten Schutz über Selbe zu tragen, dann in betreff der guten Ordnung, Ruhe, Sicherheit und Gemächtlichkeit der ganzen Gemeinde, sowohl als eines jeglichen unter ihnen folgende Punkte fest zu setzen.”

Igen érdekes e szerződésnek első pontja. Ebben a földesúr a vallás teljes szabad gyakorlatát biztosítja. Megengedi, hogy a zsidóság az általuk lakott utcákban ünnepekre zsinórokat alkalmazzanak, hogy más vallásúak őket áhitatukban ne zavarják, megengedi továbbá, hogy a zsidók sátoros ünnepekre és pünkösdre az uradalmi erdőszékből díjtalanul lombot szedhessenek s humoros része e pontnak az, hogy a fürdők használatát úgy engedélyezi, ha az illendőség határai betartatnak. A lombszedés körül később kisebb, kómikus színezetű bajok keletkeztek, amelyeket gróf Cziráky Antal Mózesnek 1830-ban a hitközséghez intézett következő irata bizonyít: „Lakatos István számtartómtól értesültem, hogy a lovasberényi zsidóság visszaél azon engedelmekkel, hogy pünkösdre és a sátoros ünnepekre erdőből galyakat és lombot díjtalanul szedhet,

amennyiben nemesak galyakat tördelnek le egyesek, hanem nagy számban egész fákat is kivágnak, azokkal kereskedelmet üznek és nagyon sokan ezt állandó kereseti forrásnak használják fel. Hogy ez a jövőben ne történhessék meg, kötelezem a hitközséget, hogy az ünnepekhez való galy- és lombszedésért ezentúl évente két aranyat fizessen be s ezen galy- és lombszedést ezentúl hajdúmmal állandóan ellenőriztetni fogom.”

Rendkívül érdekesek és a gróf szabadelvűségére jellemzőek a 3-ik és 4-ik pontok. A két pont kimondja, hogy a zsidók és keresztények közötti perekben mindenkor a zsidó hitközség elnöke vagy a rabbi ítélkezik s ha az esetleg fogságra ítelt nem engedelmeskedik, a hitközség elnöke az urasági hajdúknak közbizárást veheti igénybe. A keresztény bíró nem rendelkezhetik zsidók ügyeiben. A két pont így szól: „Drittens. Auf Verlangen des Juden-Richters kann der Herrschaftliche Beamte im Fall der Noth ihm an Handen gehen und wider die Ungehorsamen, nach des Juden-Richters und seiner Besitzer Verlangen, durch die Herrschafts Haiduken mit gebührenden Gefängniss verfahren, auch soll kein Arestand ohne des Richters erledigt und nach dessen Lossprechung keiner länger angehalten werden, ausgenommen die Herrschaft hätte erhebliche Gründe. Viertens. Der Juden-Richter oder der Rabiner, nachdem es ihre Gestze erheischen, in allen ihren Rechts-Streitigkeiten, es mag Jud gegen Jud oder Christ gegen Jud klangen, die erste Instanz seyn, und die Parteien werden die von beiden ersteren gefällten Ausspruch zu gehorsam schuldig seyn: sollte sich jedoch ein Theil gekränkert finden, so kann er die Herrschaft zur Untersuchung und Tilgung seines Beeshwörnisses angehen, wo jeden Gerechtigkeit wiederfahren wird; um aber die Unnützen Belästigungen einem Damm zu setzen, wird die Taxe der Apellation mit Ein Gulden von den Kläger in das Herrschaftliche Rentamt erleget... Der Richter der Cristlichen Gemeinde soll über die Juden nicht zu disponieren haben.”

Igen érdekes, hogy a zsidó hitközségi elnök által hozott ítélet a gróffhoz volt megfellebbezhető egy forint lefizetése mellett.

(Folytatjuk.)